

Jaarverslag 2024

nationaal programma
groningen

- Lokaal programma
- Provinciaal programma
- Economie
- Werken en leren
- Leefbaarheid
- Natuur en klimaat
- Toukomst
- Loket Leefbaarheid
- Impulsloket
- Zorgprogramma
- Erfgoedprogramma
- Programma energieparticipatie

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
-----------	---

2024 feiten & cijfers	6
-----------------------	---

1.	2024 in vogelvlucht	10
1.1	Nationaal Programma Groningen 5 jaar	10
1.2	Groen licht voor programma's en projecten	10
1.3	Evaluatie Toukomst: de stand van zaken	10
1.4	Afscheid Johan Remkes	12
1.5	Succesvolle scholenchallenge	13
1.6	Nij Begun: gericht op brede welvaart	13

2.	Voortgang Nationaal Programma Groningen	16
2.1	Opbouw van het programma	16
2.2	Het effect van het programma: liggen we op koers?	18
2.3	Financiële ontwikkelingen	22
2.4	Jongerenparticipatie: hoog op de agenda	22
2.5	Loko Loket: een waardevol inkijkje	22
2.6	Baanbrekers: in ontwikkeling	23
2.7	Aan de slag met het merk Groningen	25

3.	Voortgang lokale en provinciale programma's	28
3.1	Lokaal programma gemeente Eemsdelta	28
3.2	Lokaal programma gemeente Het Hogeland	30
3.3	Lokaal programma gemeente Groningen	31
3.4	Lokaal programma gemeente Midden-Groningen	34
3.5	Lokaal programma gemeente Oldambt	35
3.6	Lokaal programma gemeente Westerkwartier	36
3.7	Provinciaal programma Groningen	40

4.	Speciale programma's	42
4.1	Toukomst: massale betrokkenheid	42
4.2	Bewonersinitiatieven: ruimte voor eigen ideeën	47
4.3	Zorgprogramma: aandacht voor zorg	49
4.4	Erfgoedprogramma: verleden, heden, toekomst	52

	Bijlagen	53
1.	Bestuur	54
2.	Programmabureau	56
3.	Overzichten per programma	58

“

Het valt Chris als nieuwkomer op dat veel projecten van Nationaal Programma Groningen van onderop zijn gekomen én dat ze zo divers van aard en omvang zijn.

Voorwoord

Je kunt het bijna niet gemist hebben: 2024 was het jubileumjaar voor Nationaal Programma Groningen, dat met het vijfjarig bestaan halverwege de looptijd is. Dit was een jaar van uitvoering en zichtbare resultaten. Een mooi moment voor directeur Nienke Baars en kersverse voorzitter Chris Fonteijn om de balans op te maken en vooruit te kijken naar 2025.

Chris Fonteijn startte op 1 mei 2025 als opvolger van Johan Remkes. Chris is momenteel op pad voor een kennismakingsronde in de regio. Op de vraag hoe hij hier als Rotterdammer terecht kwam, legt hij uit dat de problematiek in Groningen hem intrigeerde. Met daarbij de vraag of en vooral hoe je dit 'goed kan maken?' Chris: "Ik vind dat een uitdagend vraagstuk: hoe kan het dat in dit gebied jarenlang dingen niet goed zijn gegaan? En wat moet je als Rijk samen met de regio doen om dat enigszins recht te breien? Als je in Groningen een bestuursfunctie op je neemt geeft dat je extra verantwoordelijkheid. Dat spreekt me aan, het is een belangrijke reden waarom ik juist hier betrokken wil zijn." Nienke bevestigt: "Bij onze kennismaking zag ik dat Chris een gedreven man is, die dingen vooruit wil brengen. Hij schuwt het niet om 'zonder meel in de mond' zaken te benoemen. Zijn betrokkenheid en energieniveau bleven hangen."

Het valt Chris als nieuwkomer op dat veel projecten van Nationaal Programma Groningen van onderop zijn gekomen én dat ze zo divers van aard en omvang zijn. Chris: "Het gaat om zoveel verschillende dingen: voorzieningen in de dorpen, kansen voor kinderen, maar ook om grote thema's als waterstof, economische groei, plantaardige eiwitten, agro-innovatie,

het landschap, de Waddenzee. Alles bij elkaar genomen heb je het écht over brede welvaart. En dan zitten we met het programma nog maar op de helft van onze levensduur."

Nienke blikt terug op 2024. "We hebben ons jubileumjaar goed gevierd. Met onder andere winacties voor inwoners, voor deelname aan onze projecten. Het was mooi om mensen te laten ervaren wat voortkomt uit bijvoorbeeld een Impulsloket of een Toukomstproject. Er gebeurde afgelopen jaar veel om trots op te zijn: vrijwel alle Toukomstprojecten lopen, het Werelderfgoedcentrum Waddenzee werd gebouwd, de opening van digitaal centrum Ruby in Winschoten, de start van de buddies bij gezinnen in het programma Kansen voor Kinderen en ga zo maar door. Ik ben ook trots op onze acht trainees die mooie bijdragen leveren aan de regio én op ons team dat zich met veel gedrevenheid hiervoor inzet. Dit was echt een uitvoeringsjaar. Ook in 2025 gaat bij veel projecten de spreekwoordelijke schop in de grond."

Steeds meer initiatieven die zijn gestart bij Nationaal Programma Groningen, leveren in 2025 resultaat op en worden overgenomen voor de lange termijn. Nienke noemt dit het 'estafettemodel'. "Van het Nederlandse estafetteteam op de Olympische Spelen herinneren we ons vooral Femke Bol. Maar ze was niet de enige renner. Bij het versterken van leefbaarheid en perspectief in onze regio, startte de Nationaal Coördinator Groningen als eerste spreekwoordelijke loper. Die gaf het stokje over aan de partijen binnen Nationaal Programma Groningen. Wij mogen in totaal tien jaar rennen, voor perspectief, leefbaarheid en imago. Wij zijn nu op volle vaart en naderen het punt dat we het stokje weer overdragen. Dat gaat de komende jaren gebeuren. Wij geven het stokje door aan de Sociale en de Economische Agenda, die maar liefst dertig jaar doorrennen. De vierde loper is, Femke Bol, dat is de toekomst van Groningen. We lopen er samen naartoe en laten ruimte voor wat nog komt."

2024 feiten & cijfers

Lokale en provinciale programma's

18

nieuwe projecten en
uitvoeringsprogramma's goedgekeurd
290 projecten in totaal goedgekeurd

14

projecten in 2024 afgerond
90 projecten in totaal afgerond

€ 222.274.600

beschikbaar gesteld aan projecten in 2024
en toegekend tot en met 2024: € 874.801.923

Bijdragen aan
onze ambities:

41%

leefbaarheid

22%

werken en leren

20%

economie

16%

natuur en klimaat

Bewonersinitiatieven

158

nieuwe
bewonersinitiatieven
vanuit Loket
Leefbaarheid

8

nieuwe
bewonersinitiatieven
vanuit Impulsloket

61

initiatieven verder
geholpen door Programma
energieparticipatie

Toukomst

21

van 36 projecten in uitvoering

3

projecten succesvol afgerond

10

nieuwe projecten geholpen
door Toukomstproject
Roemte

7

pilotprojecten van de
Landschapswerkplaats
afgerond

978

Groningers werken
vanaf het begin mee aan
Toukomstprojecten

Scholenchallenge

300+

scholieren
namen deel

14

deelnemende scholen
in Groningen, Drenthe
en Friesland

Thema
Slimme Zorg

51

teams

30 UUR

non-stop
aan de slag

Ook deze Groningers waren betrokken

11

groepjes jongeren
ontvingen bijdrage
van het Loko Loket

60

zorgmedewerkers namen
deel aan de programma
Rebellen met Rimpels

160+

erfgoedprofessionals
namen deel aan het
symposium *Als alles
beweegt*

100+

deelnemers aan de
Fondsendag 2024 voor
bewonersinitiatieven

1.358

mensen deden mee met de
jubileumacties rondom ons
vijfjarig bestaan

75

regiotafels, gericht
op kennisdeling en
uitwisseling, georganiseerd
door het programma
Energieparticipatie

Communicatie

websitebezoekers

65.229

1.641

nieuwsbriefabonnees
Nationaal Programma Groningen

7.405

nieuwsbriefabonnees
Toukomst

Social
mediavolgers

4.232

1.166

1.071

1.129

Programmabureau

20

collega's werkzaam bij
het programmabureau,
3 nieuwe collega's
1 stagiair

9

trainees volgen het
traineeprogramma

7

collega's deden
mee met de 4 Mijl
van Groningen

3

baby's geboren

12

collega's komen
met de fiets of
OV

Het is zo belangrijk dat kinderen zich gehoord voelen en betrokken zijn bij hun eigen buurt

In de gemeente Eemsdelta krijgen kinderen en jongeren de kans om mee te praten over hun eigen buurt. Dit is waar JongGOUD Eemsdelta voor staat. “Wij willen dat kinderen zich gehoord voelen en invloed hebben op de plek waar ze wonen, spelen en naar school gaan”, zegt Nienke Jacobs, die samen met collega Wieke Lindeboom het JongGOUD-project leidt.

JongGOUD begon in 2019. “We kregen toen Andy Lloyd uit Leeds (Engeland) op bezoek. In Leeds werken ze al meer dan vijftien jaar aan een kindvriendelijke stad. Andy zit in de gemeenteraad van Leeds en is voorvechter van kindvriendelijke gemeenten. Hij vertelde over hoe zij kinderen en jongeren betrekken bij de keuzes die in de gemeente worden gemaakt. Dat inspireerde ons enorm”, zegt Nienke.

In de coronaperiode lag de focus van JongGOUD eerst op activiteiten en ontmoetingen voor kinderen en jongeren.

Sinds twee jaar ligt de nadruk op echte participatie. “Met participatie bedoelen wij dat kinderen niet alleen ideeën aandragen, maar ook meedenken over hoe we die ideeën kunnen uitvoeren. Ze leren bijvoorbeeld hoe ze een aanvraag kunnen doen bij de gemeente of hoe ze een probleem kunnen melden. We helpen kinderen hun stem te laten horen en te zorgen dat er iets met die ideeën gebeurt”, legt Nienke uit.

Kinderen als gebiedsregisseurs

Een belangrijk onderdeel van JongGOUD zijn de kindergebiedsregisseurs.

“Kindergebiedsregisseurs zijn kinderen die zich inzetten voor hun buurt en de stem van hun leeftijdsgenoten laten horen. Ze verzamelen ideeën, bespreken die met de gemeente en denken mee over oplossingen. Ze worden een soort tussenpersoon tussen andere kinderen en de gemeente”, vertelt Nienke.

Om kinderen enthousiast te maken om mee te doen, gaat JongGOUD langs bij scholen en verenigingen. “We vragen kinderen wat ze leuk vinden en wat er beter kan. We gebruiken dan vaak een plattegrond en rode en groene stickers. De groene zijn voor de leuke plekken, de rode voor plekken die onveilig of saai zijn. Daarna kijken we samen hoe we dat kunnen verbeteren.”

Wat willen kinderen in hun buurt?

Wat opvalt, is dat kinderen vaak simpele, maar slimme oplossingen bedenken. “Kinderen komen vaak met kleine aanpassingen die al een groot verschil maken. Zo hebben de kinderen in Zeerijp een subsidie aangevraagd voor een spelletjeskast. Die staat nu in het dorp en regelmatig worden er spelletjesmiddagen georganiseerd voor jong en oud. We helpen bij de aanpak, maar de ideeën komen echt vanuit de kinderen zelf.”

Kjoep in plaats van skatepark

Een ander mooi project is een hangplek in 't Zandt. “Volwassenen denken vaak dat zo'n hangplek groots moet zijn, zoals bijvoorbeeld een skatepark. Maar vaak is alles wat jongeren nodig hebben een plek om droog te zitten”, legt Nienke uit. Vandaar dat we in 't Zandt een Kjoep hebben geplaatst. “Een Kjoep is een grote kubus van staal. Het is een droge hangplek. Samen met een kunstenaar hebben de jongeren de Kjoep beschilderd. Nu is het echt hún plek geworden”, vult ze aan.

Groot feest en mediacampagne

Om nog meer kinderen te betrekken, start binnenkort een grote mediacampagne. “We willen dat kinderen ons ook zelf weten te vinden. Nu gaan we vaak actief naar scholen en buurten toe, maar het zou mooi zijn als kinderen ook proactief met ideeën komen”, zegt Nienke. “De campagne 'Hoe goud is jouw buurt?' bestaat uit video's op sociale media, borden langs de weg en een ansichtkaart die we naar kinderen sturen. Zij kunnen hun buurt een cijfer geven op de goudmeter en een gouden idee indienen. We sluiten af met een groot feest waar de drie beste ideeën bekendgemaakt worden.”

Opgroeien en blijven in Eemsdelta

Nienke en Wieke merken dat kinderen serieuzer en zelfverzekerder worden als ze zien dat hun ideeën uitgevoerd worden. “Dat helpt ook om de drempel naar de gemeente lager te maken.” De komende tijd blijft JongGOUD zich ontwikkelen. “Jongeren betrekken en geïnteresseerd houden is iets waar je constant mee bezig moet blijven. Want als je op een fijne plek opgroeit, wil je daar later ook blijven wonen. Daarom is het zo belangrijk dat kinderen zich gehoord voelen en betrokken zijn bij hun eigen buurt”, besluit Nienke.

1.

2024 in vogelvlucht

Hoe zag 2024 er voor ons uit? In dit hoofdstuk blikken we in vogelvlucht terug op de belangrijkste momenten en resultaten van het afgelopen jaar.

1.1 Nationaal Programma Groningen 5 jaar

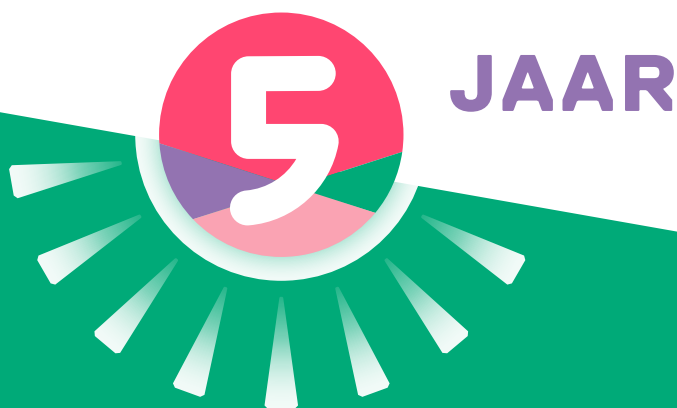
Op 11 maart 2024 vierde Nationaal Programma Groningen haar vijfjarig bestaan. Een moment om stil te staan bij alle waardevolle initiatieven en samenwerkingen die de afgelopen vijf jaar zijn ontstaan. Initiatieven waar we samen met Groningers, jong én oud, aan werken. Er is door inwoners, bedrijven, organisaties en overheden in Groningen veel in gang gezet, op heel veel gebieden: van biodiversiteit, economie, landschap, cultuur en armoede tot gezondheid, onderwijs en kinderen. De eerste projectresultaten zijn zichtbaar, andere projecten duren een generatie lang. Toukomst staat in de spotlights als uniek voorbeeld van burgerparticipatie in Nederland. Ter ere van dit jubileumjaar was er op de website bijzondere aandacht voor mijlpalen, feiten en cijfers, acties met projecten en jubileuminterviews.

1.2 Groen licht voor programma's en projecten

Het bestuur van Nationaal Programma Groningen keurde in 2024 18 nieuwe projecten en uitvoeringsprogramma's goed. Ook werd voor vier Toukomstprojecten een vervolgaanvraag goedgekeurd. In totaal is 222 miljoen euro beschikbaar gesteld in 2024. Daarnaast ging natuurlijk veel aandacht naar goedgekeurde projecten die inmiddels in uitvoering zijn. Er werden 14 projecten afgerond. Verder werd ruim 1,37 miljoen euro beschikbaar gesteld aan Groningers die een aanvraag deden bij onze subsidieregelingen Loket Leefbaarheid en/of het Impulskloket.

1.3 Evaluatie Toukomst: de stand van zaken

Op 5 februari 2024 besloot het algemeen bestuur van Nationaal Programma Groningen een evaluatieonderzoek naar Toukomst uit te laten voeren. Toukomst is een grootschalig burgerparticipatieprogramma gericht op een betere toekomst voor Groningen. De focus van de evaluatie lag op de voorlopige resultaten en het proces. De impact is niet onderzocht: die maakt, voor zover nu al meetbaar, onderdeel uit van de programmabrede tussentijdse evaluatie die het monitoringsconsortium in 2025 uitvoert.

De hoofdvraag van de Toukomstevaluatie in 2024 was: In hoeverre voldoet het programma Toukomst aan de oorspronkelijke doelstellingen, zoals vastgelegd in het programmakader van Nationaal Programma Groningen en het programmaplan Toukomst, zowel wat proces als wat inhoud van het programma betreft?

Onderzoeksbureau Andersson Elffers Felix (AEF) voerde de evaluatie uit en kwam tot de volgende conclusie: Toukomst leverde mooie projecten op en stimuleerde nieuwe verbindingen tussen inwoners, overheden en maatschappelijke organisaties. Tegelijkertijd gaven initiatiefnemers aan dat zij onvoldoende duidelijkheid kregen over wat er van hen werd verwacht. Complexe vervolgstappen vertraagden de voortgang, wat voor frustraties zorgde. Een aantal initiatiefnemers haakte hierdoor af. AEF merkte ook op dat pas de helft van de looptijd van Toukomst is verstreken en dat niet alle projectresultaten op dit moment bekend en zichtbaar zijn. Het bestuur stelde het evaluatierapport op 10 februari 2025 vast.

1.4 Afscheid Johan Remkes

Eind 2024 namen we afscheid van onze voorzitter, Johan Remkes. Remkes besloot in oktober 2024 vanwege gezondheidsredenen zijn functie per 1 januari 2025 neer te leggen. Remkes was sinds begin 2022 voorzitter van het programma. Na een omvangrijke politiek-bestuurlijke loopbaan had hij sterk de behoefte om zich in te zetten voor Groningen, de provincie waar hij geboren en opgegroeid is en waar zijn hart ligt. Hij zorgde tijdens zijn voorzitterschap voor korte lijnen tussen Den Haag en Groningen en zette zich in om de impact van het programma verder te vergroten. Zo nam hij het initiatief tot de baanbrekers. Samen met de commissaris van de Koning René Paas en toenmalig burgemeester van Groningen Koen Schuiling speelde hij in 2023 namens de regio ook een belangrijke rol bij de totstandkoming van Nij Begun. Kortom, in zijn periode als voorzitter gaf Remkes een krachtige impuls aan het programma en de ontwikkelingen in Groningen.

1.5 Succesvolle scholenchallenge

Het thema van de scholenchallenge 'Wij hebben de toekomst' 2024 was slimme zorg, in lijn met de baanbreker gezondheid. Een dankbaar en actueel thema, bleek uit de enorme belangstelling vanuit scholen en opdrachtgevers. Aan deze grootste editie tot nu toe deden meer dan driehonderd leerlingen en studenten mee!

De jury prees in de finale de hoge kwaliteit van de gepresenteerde oplossingen. De toekomstige samenwerkingen tussen de winnende teams en opdrachtgevers, waaronder het UMCG, Treant en de Health Hub in Roden, beloven dan ook veel. Zo helpt het Innovatiecentrum van het UMCG de winnaars van Groningen verder met hun eetbare pillenbakje. De Friese winnaars kunnen dankzij Lifelines prototypes ontwikkelen van een bijzondere 'opvangbokaal' voor urine. Daarmee kunnen mensen zelf thuis metingen doen en vervolgens de bokaal inclusief metingen terugsturen. Handig voor mensen die slecht ter been zijn of op de eilanden wonen.

Gezien het succes van de scholenchallenge besloot het bestuur van Nationaal Programma Groningen in 2024 om tot en met 2028 financiering beschikbaar te stellen.

1.6 Nij Begun: gericht op brede welvaart

Naast de inzet binnen Nationaal Programma Groningen werkten regio en Rijk in 2024 ook samen aan de Sociale en Economische Agenda van Nij Begun. Eind 2024 kwam hierover steeds meer duidelijkheid. Het lijkt erop dat meerdere initiatieven die onder de vlag van Nationaal Programma Groningen startten, zoals Tijd voor Toekomst, een vervolg krijgen binnen één van beide agenda's. Dat gebeurt door de initiatieven (nu) te verbreden en na afloop van het nationaal programma over te dragen. Zo kunnen deze initiatieven vele jaren vooruit en wordt er een generatie lang ingezet op een mooie, leefbare en kansrijke toekomst voor de Groningers. De beweging die Nationaal Programma Groningen begon – het versterken van de brede welvaart en het imago van Groningen – wordt daarmee voortgezet in de komende decennia.

We combineren het historische met het moderne en voegen een interactieve beleving toe

In het hart van Wehe-den Hoorn krijgt een bijzonder rijksmonument een tweede leven. Kunstcentrum De Ploeg vestigt zich in de oude Sint Jozefschool, een pand dat jarenlang aan zijn lot was overgelaten. Nu wordt het omgetoverd tot een plek waar kunst, geschiedenis en actualiteit samenkomen.

Het kunstcentrum richt zich op exposities met werk van de bekende Ploeg-kunstenaars zoals Wiegers, Jordans, Van der Zee en Werkman. Maar er is ook ruimte voor hedendaagse kunstenaars. "Het expressionistische werk van De Ploeg dient als inspiratie voor de kunstenaars van nu," vertelt Maria Bolt, kwartiermaker en bestuurslid. "We combineren het historische met het moderne en voegen een interactieve beleving toe."

Hoogtepunten van 2024

Het afgelopen jaar was een belangrijk en bewogen jaar voor Kunstcentrum De Ploeg. "Een groot hoogtepunt van 2024 was dat we de financiering grotendeels rond kregen en dat

de restauratie in maart van start ging," zegt Maria. "We hebben grote stappen gezet in de restauratie en inrichting van het centrum."

De muurschildering van Ploegkunstenaar Jan van der Zee kreeg een nieuwe plek in het monumentale pand. Op 6 september werd het hoogste punt van de bouw bereikt, een feestelijk moment waarbij mede-oprichter Bert Dijksterhuis werd benoemd als Lid in de Orde van Oranje Nassau. Daarnaast vond een bijzondere verhuizing plaats: tjalk Alida, het schip van Ploeg-medeoprichter George Martens, werd overgebracht van het Museum aan de A in Groningen naar het kunstcentrum in Wehe-den Hoorn.

Verder was er veel enthousiasme uit de omgeving. "De hartverwarmende reacties van mensen uit het dorp en de regio waren misschien wel het mooiste hoogtepunt van 2024. Mensen voelen zich verbonden met dit project en kijken ernaar uit dat het hun gemeenschap verrijkt."

Vooruitblik op 2025

Komend jaar staat er veel op de planning. De eerste expositie wordt georganiseerd, waarbij thematisch werk van Ploeg-kunstenaars wordt getoond. "We weten dat er in deze regio veel Ploeg-kunst in particulier bezit is. We willen

mensen uitnodigen om hun werken tijdelijk tentoon te stellen in ons centrum," vertelt Maria. "Naast de vaste collectie met Ploegwerken willen we de thema's van deze tijd laten terugkomen. Klimaatverandering, de dynamiek van het Wad en actuele ontwikkelingen in het Hogeland spelen hierin een belangrijke rol."

De officiële openingsexpositie staat gepland voor het najaar. "Wat we precies gaan doen, houden we nog even geheim, maar het wordt een bijzondere ervaring," zegt Maria enthousiast. "Kunstenaars gaan ter plekke werken maken, er komen workshops en lezingen, en we denken zelfs aan een speciale rondwandeling door het dorp."

Een plek voor iedereen

Kunstcentrum De Ploeg wil een dynamische plek worden waar verleden en heden samenkomen. "We hopen dat het centrum een

plek wordt waar mensen samenkomen, kunst beleven en nieuwe inspiratie opdoen," zegt Maria. "Het enthousiasme en de betrokkenheid van alle mensen die eraan meewerken, is ontzettend groot. Dat geeft ons de energie om door te gaan."

"Wat we precies gaan doen, houden we nog even geheim, maar het wordt een bijzondere ervaring,"

2.

Voortgang Nationaal Programma Groningen

Nationaal Programma Groningen focust op vier ambities: economie, werken & leren, leefbaarheid en natuur & klimaat. Het doel is het verbeteren van de brede welvaart voor iedere Groninger en een beter imago van de provincie. Dit vormt de basis van het programma. 2024 stond vooral in het teken van voortbouwen op alles wat sinds de start van het nationaal programma in gang is gezet.

2.1 Opbouw van het programma

Nationaal Programma Groningen bestaat uit verschillende onderdelen, waaronder het provinciaal programma, de lokale programma's en Toukomst. Het provinciaal programma moet een impuls geven aan de hele provincie.

De gemeenten in het aardbevingsgebied krijgen daarbij speciale aandacht. De lokale programma's concentreren zich op de gemeenten in het aardbevingsgebied. En de Toukomstprojecten zijn er voor initiatieven van inwoners van de hele provincie. Daarnaast is er een aantal speciale programma's: het Zorgprogramma, het Erfgoedprogramma en het programma Bewonersinitiatieven. Waar mogelijk bundelen de verschillende programma's hun krachten om zo meer impact te maken.

Nationaal Programma Groningen heeft voor de verschillende programma's middelen gereserveerd. De meeste middelen gaan naar het provinciaal programma en de lokale programma's. Tabel 1 laat zien hoeveel geld van Nationaal Programma Groningen er gereserveerd, toegekend en uitgegeven is per programma. Al deze programma's bestaan uit verschillende projecten. In de grafiek in figuur 2 is te zien hoe het staat met de uitvoering van deze projecten.

Figuur 1: Doelstellingen per ambitie

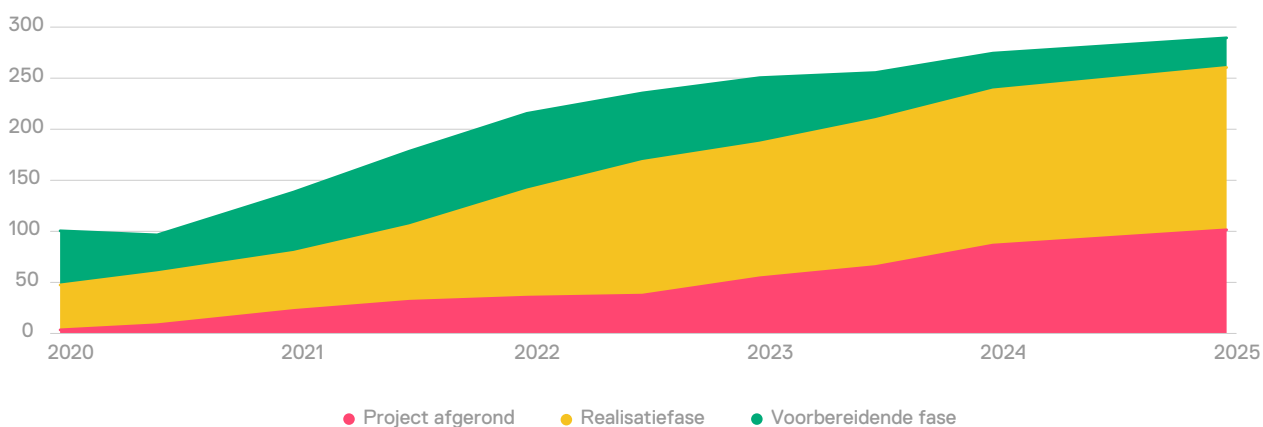

Tabel 1: Totaalbedragen per programma

	Gereserveerd (x miljoen euro)	Toegekend		Uitgegeven*	
		In 2024	Totaal t/m 2024	In 2024	Totaal t/m 2024
		(x miljoen euro)		(x miljoen euro)	
Gemeente Eemsdelta	130,71	3,99	74,58	4,52	28,71
Gemeente Het Hogeland	58,23	1,04	37,05	5,15	19,27
Gemeente Groningen	63,86	9,19	47,06	4,01	11,71
Gemeente Midden-Groningen	80,33	0,60	60,72	4,88	21,79
Gemeente Oldambt	34,47	0,90	17,26	2,00	6,32
Gemeente Westerkwartier	1,74	0,48	1,50	0,48	0,51
Totaal lokale programma's	369,35	16,19	238,18	21,05	88,32
Totaal provinciaal programma	498,67	198,44	367,16	25,97	95,14
Programmabureau	49,24	4,31	28,20	5,31	21,10
Toukomst	99,84	2,51	78,07	4,95	20,55
Zorgprogramma	42,25	-	42,25	9,00	42,25
Programma energieparticipatie	5,00	1,21	4,97	0,42	1,83
Loket Leefbaarheid	10,00	-	10,00	0,96	4,21
Impulsloket	10,00	-	10,05	0,41	3,11
Erfgoed	20,00	-	20,00	1,29	5,04
Overige projecten	75,10	0,83	75,92	-	57,37
Totaal speciale programma's	311,43	7,64	269,46	21,93	155,46
Onvoorzien (budget AB)	2,66	-	-	-	-
Totaal	1182,10	223,48	874,80	69,36	338,92

*De uitgaven in tabel 1 gaan alleen over de middelen die door Nationaal Programma Groningen zijn toegekend. Bij sommige programma's maken partijen ook gebruik van cofinanciering. Dit jaarverslag loopt vooruit op de jaarverslagen van gemeenten en provincie. Daarom hebben we gebruik gemaakt van voorlopige cijfers. Daarnaast zijn sommige projecten meerjarig, waardoor de uitgaven over meerdere jaren verspreid zijn.

Figuur 2: Totaal aantal projecten per fase

2.2 Het effect van het programma: liggen we op koers?

Het startkapitaal van Nationaal Programma Groningen bedraagt 1,15 miljard euro. Daarmee werken we aan een veelbelovende toekomst van Groningen. Elk jaar bekijken we hoe de provincie ervoor staat. Zijn de brede welvaart en het imago verbeterd? We letten daarbij bijvoorbeeld op de economische situatie van de Groningers, hun gezondheid en hun welzijn. Ook de leefomgeving is belangrijk. Denk aan de leefbaarheid in de dorpen en wijken en trends op het gebied van biodiversiteit. Voor het monitoren van het imago vragen we Groningers en niet-Groningers naar hun waardering van Groningen.

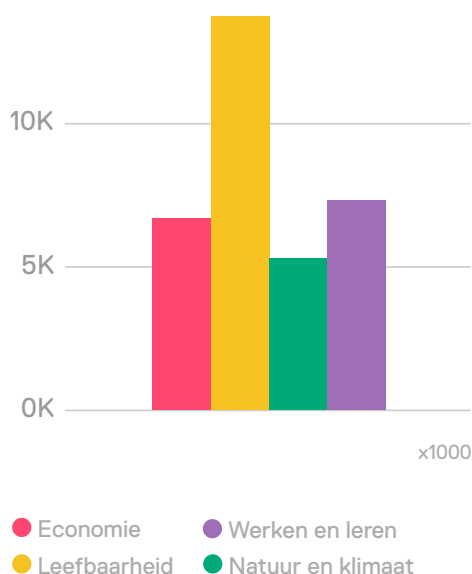
Elk project van Nationaal Programma Groningen draagt op zijn eigen manier bij aan de vier ambities (economie, werken & leren, leefbaarheid en natuur & klimaat). Provincie, gemeenten en Toukomst schatten met een puntenverdeling in hoe een bepaald project daaraan bijdraagt. Dit doen ze door honderd punten te verdelen over de ambities. Figuur 3 laat van alle projecten zien hoe de punten verdeeld zijn. Veel projecten focussen op twee of drie ambities in plaats van op alle vier. Het

is belangrijk om te vermelden dat in figuur 3 alle projecten even zwaar tellen, ongeacht hun omvang. In figuur 4 is te zien hoeveel middelen per ambitie worden ingezet.

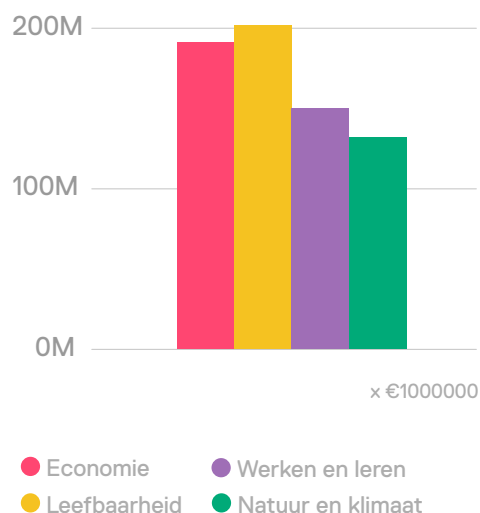
Jaarlijks monitoren we de impact van het programma. De monitor laat de voortgang zien van onze twee belangrijkste doelen: het verbeteren van de brede welvaart voor iedere Groninger en het imago van Groningen. We vergelijken de ontwikkeling vervolgens met de uitgevoerde nulmeting. Voor de monitoring van de brede welvaart gebruiken we bestaande gegevens, zoals de bredewelvaartsmonitor van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Voor het imago gebruiken we de imagomonitor. Die is in 2020 ontwikkeld op verzoek van Nationaal Programma Groningen.

Uit de monitor van 2024 blijkt dat de brede welvaart zich positief ontwikkelt in alle gemeenten in het aardbevingsgebied en in de provincie Groningen als geheel. Toch is er nog geen sprake van een inhaalslag. De brede welvaart blijft in alle aardbevingsgemeenten – met uitzondering van Het Hogeland – en in de provincie Groningen achter bij de referentiegemeenten. Toch staat de regio

Figuur 3: Puntenverdeling over de vier ambities

Figuur 4: Inzet middelen per ambitie

er op veel punten beter voor dan aan het begin van Nationaal Programma Groningen. De regio telt meer banen dan ooit tevoren, waardoor het werkloosheidspercentage historisch laag is en het aantal werkenden historisch hoog. Ook hebben alle huishoudens in de aardbevingsgemeenten en de provincie gemiddeld genomen meer inkomen te besteden. Ondanks de groei van de economie is de uitstoot van broeikasgassen gedaald.

Naast een verbetering van de brede welvaart streeft het nationaal programma ook naar een beter imago van Groningen. Daarom volgen we jaarlijks hoe het imago van Groningen zich ontwikkelt. In 2024 zien we een herstel van de imagoscore, na een flinke dip in 2023 als gevolg van de parlementaire enquête gaswinning. Toch ligt de imagoscore lager dan aan het begin van het nationaal programma. Eén doelgroep vormt hierop een uitzondering: de niet-Groningse bedrijven. Het beeld dat deze doelgroep heeft van Groningen is sinds 2020 een stuk positiever geworden.

Veel data die we gebruiken in onze monitor worden verzameld door organisaties als het CBS. Daarin zit een vertragingseffect,

waardoor de monitor terugblijkt op de situatie van twee jaar geleden. Op dat moment zaten veel projecten van Nationaal Programma Groningen nog in de opstartfase of ze waren net in uitvoering. Mede daardoor is de effectiviteit van het programma nog nauwelijks zichtbaar in de uitkomsten van de monitor 2024. We gebruiken de monitor dus vooral om te kijken of Groningen richting de doelen van het nationaal programma beweegt. De imagomonitor is actueler en geeft inzicht in de stand van zaken aan het begin van 2024.

Benieuwd naar de resultaten?
De rapportages kun je terugvinden
onder 'monitoring' bij downloads
op onze website

We moeten investeren in een mentaal gezonde generatie

Het aantal mentale klachten stijgt de laatste jaren fors, ook in de provincie Groningen. Daar moet wat aan gedaan worden, vond Frederike Jörg. Ze startte het programma Mentaal Gezond Groningen. “Het is voor iedereen het beste als we psychische klachten kunnen voorkomen. Daarom richten we ons vooral op jongeren.”

Omdat het aantal mentale klachten zo groot is, is het belangrijk om initiatieven op het gebied van psychische gezondheid te bundelen. Zo vertelt Frederike Jörg, onderzoeker in de psychiatrie bij het Universitair Medisch Centrum Groningen. Ze is initiatiefnemer en programmadirecteur van het project Mentaal Gezond Groningen. Frederike: “Voorkomen is beter dan genezen. Dit was het uitgangspunt bij de start van het project. Want: we kunnen niet iedereen behandelen. Dat komt onder andere door de schaarste in de zorg en de toename van mentale problematiek in Nederland. Hierdoor kwamen we tot de conclusie: we moeten veel meer aan preventie doen.”

STORM

Het doel is het aantal mensen met mentale klachten in tien jaar tijd met tien procent te verminderen. De projecten richten zich hierbij met name op jongeren. Want de meeste mentale problemen ontstaan voor het 25ste

levensjaar. Daarom is preventie onder jongeren een belangrijke pijler in het programma. Een voorbeeld daarvan is het project STORM, dat onder andere op de Ubbo Emmius scholengemeenschap locatie havo/vwo in Stadskanaal loopt. Docent Engels Martine Ronde is daar de begeleider van het project.

Wat is STORM precies? Martine: “Het is een programma dat de ontwikkeling van een positief zelfbeeld, de weerbaarheid en de veerkracht van jongeren stimuleert. Het idee is dat er vroegtijdig wordt gesignaleerd wanneer jongeren zich somber of depressief voelen.” Hoe werkt dat in de praktijk? “We geven eens per jaar mental health-lessen, die verzorgd worden door Dorine van den Tweel van Accare. Hierin worden de leerlingen bewust gemaakt van wat sombere gevoelens zijn. Wat is normaal, hoe herken je het, bij jezelf en bij vrienden? We willen vooral ook duidelijk maken dat het normaal is om hierover te praten. Daarna volgt een screening, in de vorm van een online vragenlijst. Die wordt verzorgd door de GGD, de individuele resultaten zijn ook niet bekend bij school. Leerlingen kunnen hun resultaten zelf wel inzien.”

Als uit de screening blijkt dat er iets speelt, krijgen deze leerlingen eerst een gesprek met de GGD. Daarna kunnen ze – vrijwillig – op school meedoen aan de training Op Volle Kracht. Martine: “Ernstige cases worden doorverwezen naar de GGZ, daarvoor zijn wij niet opgeleid.” De training – met zo’n drie tot acht leerlingen per groepje – vindt plaats op school.

Méér projecten

STORM is een mooi voorbeeld, maar er zijn méér projecten. Frederike: “We zijn ook gestart met het project KOPPeling. Hierbij richten we ons op kinderen van ouders met psychische problemen en/of met een verslaving. Deze kinderen nemen in het gezin vaak de ouderrol over. Ze kunnen daardoor onvoldoende kind zijn. Die kinderen lopen een groot risico om later ook psychische problemen te krijgen.”

Door samenwerking van GGZ en wijkteam worden deze kinderen gesignaleerd en zo mogelijk geholpen. Frederike: “Daarnaast zijn we gestart met het project Move aHead, gericht op studenten met psychische problemen. Dit willen we in de toekomst uitbreiden naar jonge werkenden.”

Slechte cijfers

Een extra reden om met al deze projecten te starten is dat de provincie Groningen het landelijk niet goed doet. Frederike: “Het suïcidecijfer is het hoogst van het hele land. Daar zijn ook wel verklaringen voor. Onder andere de aardgasellende, die voor stress zorgt in huis. Kinderen kunnen hier ook veel last van hebben. Daarnaast leven in de provincie vrij veel mensen die het niet breed hebben. Er is veel sociale problematiek.” Gelukkig gaat de samenwerking tussen de verschillende organisaties goed, vertelt Frederike. “We willen vooral kwetsbare jongeren zo veel mogelijk leren wat ze zelf kunnen doen. De school is daarvoor een heel goede plek. Hier zijn alle jongeren bij elkaar.”

Vrijheid om te praten

Wat vinden jongeren daar eigenlijk zelf van? Hoe reageren ze op initiatieven als STORM? Martine: “Er zijn verschillen tussen de klassen. In havo/vwo 4 gaat het makkelijker. De tweede klassen bijvoorbeeld vinden deze issues sneller ingewikkeld. Maar de kinderen reageren er niet raar op. Mental issues zijn minder taboe dan vijftien jaar geleden. Ook het sociaal wenselijk antwoorden lijkt mee te vallen. Al weet je dat natuurlijk nooit helemaal zeker.” De leerlingen die de training Op Volle Kracht doen zijn eerst vaak wat timide. Martine: “Maar ze zijn blij met de herkenbaarheid. Het gevoel van: ik ben niet de enige. En dat ze de vrijheid hebben om te praten. We zitten in een kringetje, samen bespreken we de opdrachten, het wordt steeds vertrouwd.” Wie niet wil, hoeft natuurlijk niet. “Soms is dat stoerdoenerij, soms willen ouders niet. Omdat er al ondersteuning is, en het kan natuurlijk ook zijn dat er iets is wat wij niet mogen weten.”

Mijlpalen

Frederike is blij met de resultaten die tot nu toe zijn behaald. “We zijn anderhalf jaar bezig. In die tijd hebben we een succesvolle startbijeenkomst georganiseerd en de tweede volgt eind mei. Hierbij merkten we dat het idee van samenwerking tussen professionals enorm leeft. Dit blijkt ook uit de vele aanmeldingen voor de trainingen die we geven aan zorgprofessionals die zich bezighouden met Kopp-gezinnen. Gelukkig hebben we ook genoeg scholen gevonden: STORM gaan we na de zomer uitbreiden naar andere scholen. Kortom: het gaat goed met de samenwerking. Maar we moeten vooral ook nog heel veel investeren in preventie. In een gezondere generatie.”

Ook Martine is tevreden: “Het belangrijkste resultaat is openheid. De schaamte wegnemen, dat je niet alleen staat. Het suïdecijfer onder jongeren is schokkend. Het is wel belangrijk dat we op school goed weten wat het verschil is tussen lichte problematiek en depressie. Dat laatste, daar gaan wij niet over, die leerlingen worden doorgestuurd. We hebben in die zin een ‘gatekeepersfunctie’. Daarbij is het ook het idee dat iedereen op school – van docent tot conciërge – signaleert of er iets speelt bij bepaalde leerlingen.” Sommige van Martines collega’s vrezen dat de focus op mentale problemen de school te veel belast. “Zelf ervaar ik dat niet zo. Het is belangrijk om de leerlingen echt te zien. En het is voor mij ook leuk en interessant om te doen. Het contact met sommige leerlingen is nu ook anders. Bijvoorbeeld in de gang, zo van: ‘Wij kennen elkaar’. Dat is heel fijn.”

2.3 Financiële ontwikkelingen

In 2024 is door het Rijk in totaal een bedrag van 8,9 miljoen euro toegevoegd aan de middelen die beschikbaar zijn voor Nationaal Programma Groningen. Dit in het kader van indexatie. Deze extra middelen zijn, via een in 2023 door het algemeen bestuur vastgestelde verdeelsleutel, toegevoegd aan de trekkingsrechten van provincie, gemeenten en Toukomst. Ook zijn er middelen toegevoegd aan het budget van het programmabureau.

In 2024 heeft het bestuur besloten het resterende deel van het startkapitaal van Nationaal Programma Groningen toe te voegen aan het trekkingsrecht van de provincie Groningen. Het gaat om een bedrag van 297,8 miljoen euro. Deze middelen kunnen aangevraagd worden voor de uitvoering van het provinciaal programma.

2.4 Jongerenparticipatie: hoog op de agenda

Binnen Nationaal Programma Groningen is de afgelopen jaren fors ingezet op jongerenparticipatie. Dat leidde tot veel kennis, ervaring en een netwerk op dit gebied. We zien dat er steeds meer oog is voor het belang van het betrekken van jongeren. Ook worden vanuit het netwerk steeds vaker nuttige verbindingen gelegd. Mede daardoor kon een jongereninitiatief als Tienskip, dat de kloof tussen jongeren en democratie wil verkleinen, op verschillende plekken in Groningen bijeenkomsten organiseren.

Ook in de Sociale en Economische Agenda van Nij Begun is veel aandacht voor jongeren. Nij Begun gaat immers over een generatie lang investeren in een betere toekomst. Het nationaal programma dacht mee over manieren om jongeren hierbij structureel meer te betrekken. Ook waren we betrokken bij een aantal participatiemomenten met jongeren in de totstandkoming van de beide agenda's.

2.5 Loko Loket: een waardevol inkijkje

Elf groepjes jongeren klopten in 2024 aan bij het Loko Loket. Zij pitchten het afgelopen jaar met succes hun idee om de leefbaarheid voor jongeren te vergroten in hun dorp. Van een spelletjeskast en een andere inrichting van het dorps huis tot een graffitiworkshop en een silent disco op Koningsdag.

De doelgroep (jongeren tussen 12 en 24 jaar) weet de weg naar deze laagdrempelige subsidie goed te vinden, via samenwerkingspartner Groninger Dorpen. De aanvragen komen uit de hele regio, van Zeerijp tot Foxhol, van Veendam tot Middelstum. Zo helpt het Loko Locket niet alleen de jongeren om hun initiatief te verwezenlijken, ook geeft het een waardevol inkijkje in wat de Groninger jeugd in vooral het Ommeland bezighoudt. Gezien het succes van het Loko Locket besloot het bestuur van Nationaal Programma Groningen in 2024 om hier tot en met 2028 middelen voor beschikbaar te stellen.

2.6 Baanbrekers: in ontwikkeling

Op initiatief van het bestuur is in 2021 gestart met de ontwikkeling en uitwerking van baanbrekers. Doel hiervan is de economische ambitie van het nationaal programma versterken, met onderwijs en arbeidsmarkt als rode draad. In 2024 zijn voor de financiering en uitvoering van deze baanbrekers afspraken gemaakt binnen de kaders van het nieuwe provinciaal programma (2024 - 2029). Concreet betekent dit dat er in de vier uitvoeringsprogramma's voor 2024 en 2025 middelen zijn gereserveerd voor baanbrekerprojecten. Dit geldt vooral voor de baanbrekers op het gebied van waterstof, landbouw & voedsel en gezondheidstechnologie. Voor de ontwikkeling en uitvoering van de baanbreker vrijetijdseconomie is eerst vooral ingezet op doorontwikkeling van de plannen door

personele inzet. In 2024 besloot het bestuur van Nationaal Programma Groningen om ook het thema circulaire economie als baanbreker te benoemen. Onderzoek naar de kansen en mogelijkheden die dit thema oplevert voor Groningen gaf daartoe aanleiding. Voor alle baanbrekers geldt dat in 2024 gezocht werd naar andere mogelijke financieringsbronnen om ze tot een succes te maken. De baanbrekers werden ook in de kabinetsreactie Nij Begun genoemd, onder andere de Economische Agenda is daarvoor in beeld. Hieronder een toelichting per baanbreker.

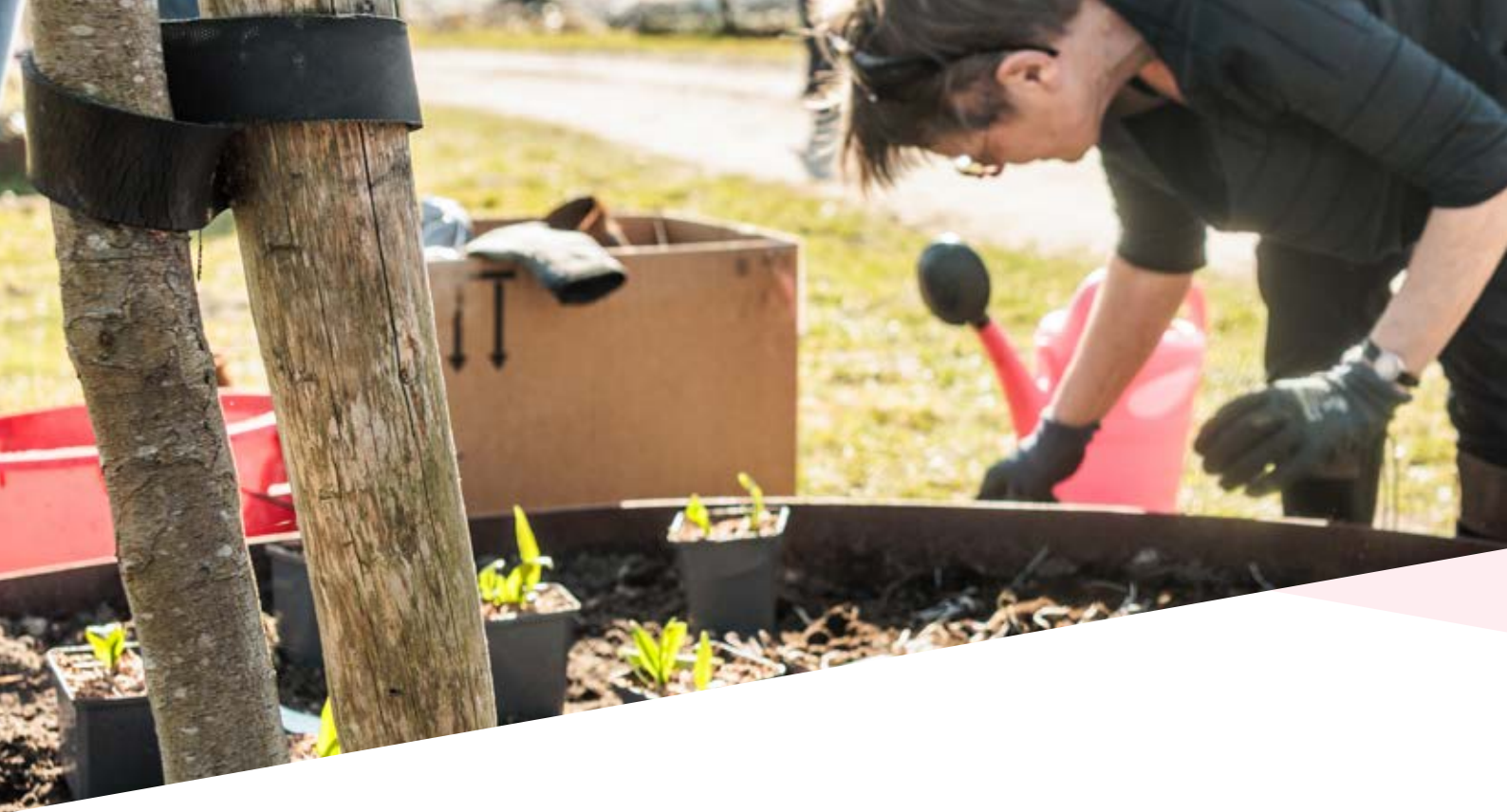
Landbouw en voedsel

Deze baanbreker is gericht op het realiseren van een toekomstbestendig voedsel- en landbouwsysteem in Groningen. Met het door het bedrijfsleven en ons gefinancierde innovatieprogramma Fascinating als basis, wordt nu een plan ontwikkeld om te investeren in verdere opschaling en het realiseren van toegevoegde (financieel-economische) waarde in de agrofood keten. Van teelt tot verwerking, bijvoorbeeld door het realiseren van een eiwitfabriek. Dit gebeurt in samenwerking met bedrijven, kennisinstellingen en coöperaties.

Vrijetijdseconomie

De vrijetijds- en gastvrijheidssector is belangrijk voor Groningen. De sector waarbij recreatie en toerisme centraal staat, creëert banen, stimuleert ondernemerschap en zorgt voor bestedingen bij lokale ondernemers in de hele provincie. Daarnaast draagt de sector bij

aan een goed vestigingsklimaat en versterkt ze de leefomgeving, onder andere omdat vrijetijdseconomie bijdraagt aan het behoud van natuur, cultuur, erfgoed en voorzieningen. Zo vergroot ze de trots van Groningers en versterkt ze de identiteit van de regio. Waardevol voor inwoners én aantrekkelijk voor bezoekers.

Met deze baanbreker werken we samen met partners uit de vrijetijdssector, overheid, onderwijs en marketing aan een koers voor de toekomst, zodat we de kansen voor de vrijetijdseconomie systematisch kunnen benutten. Het centrale doel is bijdragen aan brede welvaart in de provincie. We streven naar een kwalitatieve groei van de vrijetijdseconomie met oog voor balans en duurzaamheid.

We willen Groningen nationaal en internationaal op de kaart zetten. In een investeringsprogramma komt dit tot uiting waarbij de focus ligt op de ontwikkeling van regionale bestemmingen, die nationale en internationale aantrekkingskracht hebben. Door te investeren in wat echt werkt, versterken we het fundament onder de sector én vergroten we het organiserend vermogen bij ondernemers, overheden, inwoners en maatschappelijke partners. In het najaar van 2025 wordt het investeringsprogramma gepresenteerd. In de aanloop hiernaartoe zijn meerdere netwerkbijeenkomsten en ondernemersavonden georganiseerd, is onderzoek gedaan (onder

andere onder inwoners en bezoekers) en vindt overleg plaats met gemeenten en de sector.

Medische technologie

Onder aanvoering van HTRIC (onder andere door de Rijksuniversiteit Groningen en UMCG) is een ambitieus programma opgesteld om de unieke positie van Groningen op het terrein van medische technologie te versterken. Met als doel (meer) technologische innovaties versneld naar de markt en de maatschappij brengen, met zowel gezondheids- als economische winst als resultaat. Een tweetal onderdelen van het plan worden inmiddels gefinancierd uit het provinciaal programma.

Waterstof

Deze baanbreker richt zich op het benutten van de (toekomstige) kansen van de waterstofeconomie als onderdeel van de energietransitie. Op zo'n manier dat Groningen in termen van brede welvaart optimaal weet te profiteren van toekomstige investeringen in waterstof. Denk daarbij aan elementen als campusontwikkeling, het stimuleren van innovatie en ondernemerschap, maar ook door cross-overs te realiseren en connectie te leggen met bijvoorbeeld de educatie- en recreatiesector. Voor de campusontwikkeling wordt een plan uitgewerkt, dat in 2025 wordt opgeleverd. Ook zijn twee subsidieregelingen voorbereid die in 2025 via Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN) worden aangeboden. Eén gericht op

kennisontwikkeling en innovatie en één gericht op de realisatie van waterstofketens.

Circulaire economie

Wereldwijd, maar zeker ook op regionale schaal is volop aandacht voor het mogelijk maken van de noodzakelijke transitie naar een schone en duurzame economie, waar we slim omgaan met schaarse grondstoffen. Groningen heeft een uitstekende positie om hierin een rol van betekenis te spelen. Dit blijkt ook uit het onderzoek, dat in opdracht van ons is uitgevoerd door Circle Economy. Met diverse stakeholders (zoals Chemport en Circulair Groningen) worden gesprekken gevoerd over het verder brengen van deze baanbreker.

2.7 Aan de slag met het merk Groningen

Uit de imagomonitor blijkt dat Groningen voor een uitdaging staat als het gaat om het imago van de provincie. Het verbeteren van dit imago is complex: niemand gaat erover, maar iedereen heeft invloed. Daarom is het van belang om als bedrijven, inwoners, instellingen en overheden samen te werken aan het imago. Alleen door samen het merk en het verhaal van Groningen uit te dragen, kunnen we ons imago versterken.

Al een aantal jaar is Nationaal Programma Groningen samen met de provincie Groningen, het Akkoord van Groningen en de gemeente Groningen aan de slag met deze uitdaging. In 2024 is gezamenlijk gewerkt aan het opzetten van een tijdelijke organisatie voor

economische profilering en merkmanagement. Hiervoor is een merkmanager aangesteld. Parallel is Marketing Groningen doorgegaan met activiteiten op het gebied van vrijetijdseconomie en gastvrijheid. Ook is er een kwartiermaker gestart die met de opdrachtgevers toewerkt naar één organisatie waarin alle activiteiten op het gebied van imagoverbetering en merkmanagement samenkomen.

“

We horen graag van
bewoners hoe we de
groene leefomgeving
samen kunnen
verbeteren

"Goede ideeën kunnen worden uitgevoerd. We willen ideeën van bewoners horen, zodat we de groene leefomgeving gericht kunnen verbeteren,"

Prettig leven in een herkenbaar landschap, waar je je thuis voelt, met bloemrijke wegen en paden waar vogels, vlinders en insecten het goed hebben. Dat zijn wensen van inwoners in het gebied Ten Boer. Samen met bewoners, de gemeente Groningen en Landschapsbeheer Groningen wordt de leefomgeving groener en aantrekkelijker gemaakt in het programma Bloeiend Perspectief.

George van Engelen is een van de betrokken bewoners. Hij maakt deel uit van de Leefbaarheidstafel, een bewonersinitiatief dat zich inzet om het dorpsgevoel in Ten Post te vergroten. "Bloeiend Perspectief kwam op het goede moment. We wilden vanuit de leefbaarheidstafel aan de slag om het dorp aantrekkelijker te maken en minder een doorgaande weg tussen Siddeburen en Groningen te zijn. Omdat Ten Post ook wordt versterkt, is er nu een kans om op veel plekken nieuw groen aan te leggen. Onze ideeën brachten we in bij het projectteam van Bloeiend Perspectief. Onlangs maakten we een rondje door het dorp met Anita Pronk-Pigmans, projectleider bij Landschapsbeheer Groningen. Landschapsbeheer onderzoekt nu de mogelijkheden voor meer biodiversiteit en bloei bij de rotonde bij de molen, 'Ons Pad' en een deel van het Jaagpad."

Bewoners brengen ideeën in

Binnen Bloeiend Perspectief wordt er volop samengewerkt. Niet alleen tussen professionals, maar vooral ook met de bewoners zelf. "Goede ideeën kunnen worden uitgevoerd. We willen ideeën van bewoners

horen, zodat we de groene leefomgeving gericht kunnen verbeteren," legt Anita uit. Hierbij worden ecologisch adviseurs, landschapshistorici en ontwerpers betrokken om de culturele en biodiversiteitswaarde van de omgeving in kaart te brengen. Ze gaan bijvoorbeeld aan de slag met het planten van bollen en struiken en het creëren van groene ontmoetingsplaatsen. Anita vertelt waarom ze het landschap zo belangrijk vindt. "We wonen er, we leven er, we lopen er een rondje. Helaas is een groene, soortenrijke omgeving niet meer vanzelfsprekend. Ik wil dat onze kinderen van de natuur en een groene omgeving kunnen genieten."

Ook tuinen kunnen groener worden

Het project gaat verder dan alleen de openbare ruimte, ook particuliere tuinen en erven vormen een waardevolle schakel in het vergroenen van het landschap. Anita: "Laatst bezocht ik een prachtige tuin met een boomgaard, een poel en vrij rondlopende reeën. Grenzend aan het dorp hebben boeren een plasdrasgebied aangelegd voor weide- en akkervogels, met een ommetje voor dorpsbewoners. Het gras wordt daar gefaseerd gemaaid, samen met buurtbewoners. Een mooi voorbeeld van betrokkenheid bij de eigen leefomgeving en elkaar!"

Samen werken aan een bloeiend landschap

Het uitgangspunt is helder: samen met de bewoners wordt gewerkt aan een omgeving waarin mens en natuur elkaar versterken. Of het nu gaat om het vergroenen van een tuin of het herinrichten van bermen in de openbare ruimte. Met Bloeiend Perspectief willen gemeente Groningen en Landschapsbeheer Groningen een toekomstbestendig, biodivers landschap realiseren dat uitnodigt tot beleving en ontmoeting.

3.

Voortgang lokale en provinciale programma's

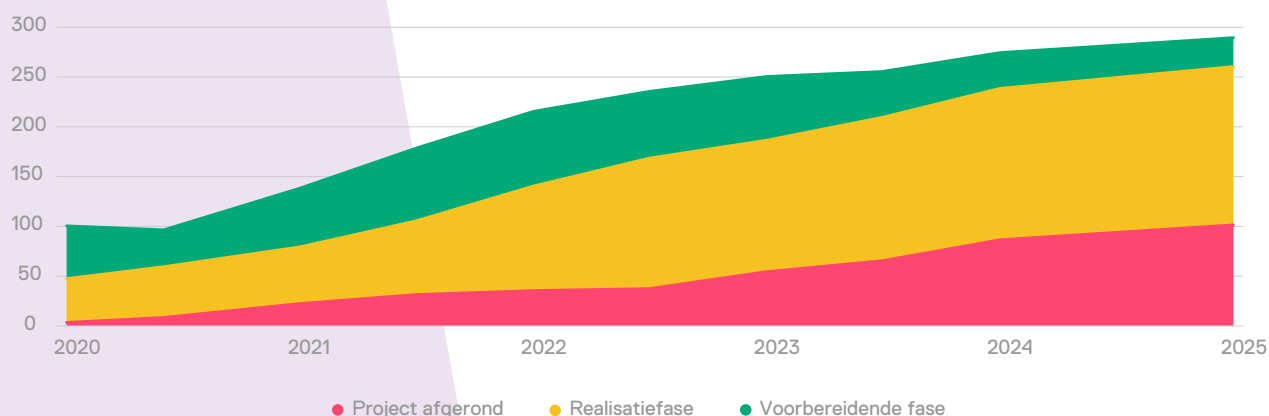
De provincie Groningen en de gemeenten in het aardbevingsgebied voeren samen met inwoners, bedrijven en organisaties de provinciale en lokale programma's uit. De projecten die hieronder vallen, richten zich op het verbeteren van de leefomgeving in dorpen en wijken, het stimuleren van talentontwikkeling bij kinderen en volwassenen, het creëren van werkgelegenheid en het vergroten van de biodiversiteit. Nationaal Programma Groningen stelt geld beschikbaar aan de provincie en gemeenten om dit voor elkaar te krijgen.

3.1 Lokaal programma gemeente Eemsdelta

Eemsdelta richt zich vooral op het verbeteren van de woon- en leefomgeving van haar inwoners. De projecten die daarvoor moeten zorgen, zijn 'aanraakbaar en dichtbij'. Dat zit soms in grote dingen, maar vaak ook juist in kleine.

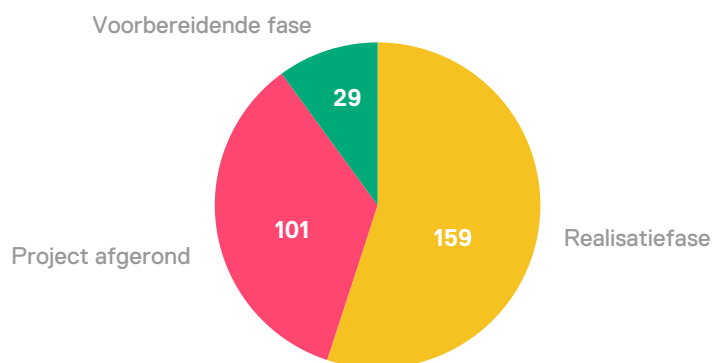
In de afgelopen vijf jaar zijn in Eemsdelta 74 projecten gestart met een bijdrage van Nationaal Programma Groningen. De gemeente heeft in 2024 haar lokale programma geactualiseerd en ziet op dit moment geen aanleiding om de koers te verleggen. Eemsdelta stelt bij, maar verandert niet drastisch van richting. In de komende vijf jaar, de tweede helft van de looptijd van Nationaal Programma Groningen, zoekt Eemsdelta verbinding met programma's die uit Nij Begun voortkomen en kunnen bijdragen aan het behalen van de doelen.

Figuur 5: Fase van lokale en provinciale projecten op 01-01-2025

Figuur 6: Totaal aantal projecten per fase (lokaal- en provinciaal programma)

Een van de doelen van Eemsdelta is 'zelf- en samenredzame inwoners'. Om dat te bereiken werd gewerkt aan een vervolgaanvraag voor het project rondom bewonersinitiatieven.

Ook andere succesvolle projecten kregen een vervolg, zoals Samenkrachtig Eemsdelta, het vervolg op Sociaal Plan Delfzijl Noord. Middelen vanuit Nationaal Programma Groningen daarvoor zijn toegekend voor 2024.

Eemsdelta ziet dat plekken om elkaar te ontmoeten en het samenleven vorm te geven cruciaal zijn voor de gemeente. Hierin spelen dorpshuizen en sportvoorzieningen een belangrijke rol. Het gaat daarbij zowel om het realiseren van fysieke plekken, als om investeren in de sociale aspecten. De gemeente zet daarnaast in op het klimaatbestendig maken en vergroenen van de woonomgeving. Waar mogelijk sluit de gemeente bijvoorbeeld aan bij initiatieven van de Landschapswerkplaats.

Daarnaast verkende Eemsdelta in 2024 welke kansen er liggen voor projecten op het gebied van duurzaamheid.

Eemsdelta werkte in 2024 aan verschillende nieuwe aanvragen. Denk aan de ontwikkeling van het Huis van Cultuur en Bestuur en een plus op de versterking van Sportpark Burgemeester Welleman.

3.2 Lokaal programma gemeente Het Hogeland

Binnen Het Hogeland waren de projecten van Nationaal Programma Groningen in 2024 volop in ontwikkeling. Nieuwe projecten werden opgestart, bestaande projecten geborgd en er is extra aandacht besteed aan twee lopende projecten.

Binnen de pijler waterrecreatie richtte de inzet zich op de ontwikkeling van het Oude Diepgebied tussen Winsum, Sauwerd en Garnwerd. Hiervoor diende Het Hogeland samen met de gemeente Groningen en de provincie Groningen in 2024 een bovenlokale aanvraag in: Meanderen in het Reitdiepgebied. Daarnaast werkte Het Hogeland in 2024 aan de verkenning van twee nieuwe waterrecreatieprojecten.

Een andere pijler is toekomstige bedrijvigheid. Op dat gebied lag de focus in 2024 vooral op analyses, het peilen van de behoeften van de doelgroep en het organiseren van themabijeenkomsten voor ondernemers en adviseurs. Die gingen vooral over verduurzaming van bedrijventerreinen en circulair bouwen.

Het project Tijd voor Toekomst draaide in 2024 voor het tweede jaar op zes scholen. In december vond een uitgebreide evaluatie plaats. De scholen zijn enthousiast over hun deelname. Ook het Werelderfgoedcentrum Waddenzee (WEC) kreeg in 2024 steeds meer vorm. Het iconische gebouw werd duurzaam geïsoleerd met gerecyclede spijkerbroeken van Groningers.

De werkzaamheden aan Waterwerken Zoutkamp verliepen in 2024 volgens planning. Dit project is een verzameling van deelprojecten, zoals de sluis, bruggen en aanlegkades. Veel van de uitgevoerde werkzaamheden betroffen voorbereidingen. Er werd ook een begin gemaakt met uitvoering. Eén deelproject staat nog on hold vanwege een ecologisch onderzoek. Daarnaast werkten de initiatiefnemers van Kunstcentrum De Ploeg in Wehe-den Hoorn aan de herbestemming van het pand. Hoogtepunten in 2024 waren het bereiken van het hoogste punt en de plaatsing van een kunstwerk van Jan van der Zee.

Om de projecten Tocamaheerd en Roakeldais van voorbereiding naar uitvoering te brengen, is in 2024 extra expertise ingehuurd. Deze ondersteuning richtte zich op het sluitend maken van de exploitatiebegroting en het vinden van cofinanciering. Voor Tocamaheerd bleek dat door gewijzigde plannen een nieuwe aanvraag bij Nationaal Programma Groningen nodig is. Die wordt in 2025 ingediend. Voor het project Roakeldais staan de seinen weer op groen. Dankzij een impuls van de (co) financiering gaat het project in 2025 de uitvoerende fase in.

On Tour bij Werelderfgoed-
centrum Waddenzee

3.3 Lokaal programma gemeente Groningen

Een aantal projecten binnen het programma Versterken en Vernieuwen van de gemeente Groningen boekte aanzienlijke vooruitgang. Zo is de openbare ruimte in de Nije Buurt deels vernieuwd, de planfase van de Oude Linten gestart en is het ontwerp van het Huis van Ten Post klaar. Ook loopt de subsidieregeling voor Energieneutraal Ten Post soepel. Inmiddels ontvingen 191 inwoners een Energieadvies-rapport en is een start gemaakt met het verduurzamen van 85 woningen.

In Woltersum is de vergunning voor de nieuwbouw van de school aangevraagd. De vergunning voor het paviljoen bij de jeu-de-boulesbaan is verstrekt. Verder worden in Ten Boer veel initiatieven van bewoners gerealiseerd via de dorpsagenda's. Dit project bevalt dermate goed dat overwogen wordt om het uit te breiden. Daarnaast is voor het hele gebied het project Bloeiend Perspectief gestart. De verwachting is dat de eerste deelprojecten op korte termijn kunnen aftrappen.

Ook de projecten in de wijken Beijum en Lewenborg leveren mooie resultaten op. Vorig jaar vond er in het kader van Kansrijke Start bijvoorbeeld een inspirerend symposium plaats voor professionals uit het medisch en sociaal domein rond geboortezorg en zorg voor jonge kinderen in de gemeente Groningen. Dit heeft er mede toe geleid dat meer partijen samen aan de slag gaan en kennis delen.

Ook de projecten Broedplaatsen en Tijd voor Toekomst, die zich richten op talentontwikkeling en geestelijke gezondheid van jongeren, slaan aan. In 2024 zijn diverse activiteiten en workshops georganiseerd, zoals huiswerkbegeleiding, sport- en culturele

activiteiten en samen (gezond) eten. In Beijum is de Heerdenaanpak in de Onnemaheerd, onderdeel van een project gericht op het versterken van de openbare ruimte, succesvol verdergegaan en is een meerjarenplanning gemaakt voor de heerden.

De gemeente Groningen diende in 2024 drie nieuwe aanvragen in. Die richten zich op het verduurzamen van woningen en vergroten van financiële draagkracht, het vergroten van veerkracht en leefbaarheid van wijkbewoners, en het zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen van ouderen en het voorkomen van sociaal isolement.

De projecten Zonthermie en Dudok aan het Diep zitten in de eindfase en worden in 2025 afgerond. In 2024 ontwikkelde de gemeente Groningen samen met de gemeente Het Hogeland en de provincie Groningen het project Meanderen door het Reitdiep. Een gebiedsgerichte, gemeentegrensoverschrijdende investering in recreatie en leefbaarheid. Het doel is het gebied aantrekkelijker te maken, door een uitbreiding van wandel- en fietsmogelijkheden en het leefbaarder maken van het cultuurhistorische landschap.

“

Dankzij het jongerenwerk heb ik mij enorm kunnen ontwikkelen

Hij was nog maar tien jaar en had toen al ideeën om iets voor jongeren te doen. Samen met klasgenootjes zorgde hij voor de start van de GameDungeon voor tieners in het Woldwijckcentrum. Zo kwam hij in aanraking met jongerenwerker Patrick die nu verbonden is aan Jongerenwerk+, een onderdeel van het lokale programma ‘Hart voor Midden-Groningen’. Thijs bleef als vrijwilliger actief meedoen en vooral ook meedenken in het jongerenwerk. Een portret van Thijs Vos, inmiddels achttien jaar.

Hij oogt nog jong maar weet al heel goed zijn mening te geven over wat er zoal gebeurt in het huidige jongerenwerk. Thijs: “Toen ik een jaar of tien was, hadden we met een groepje leerlingen van mijn klas het plan om een ruimte te creëren waar jongeren samen konden gamen. Want we merkten toen al de overgang van het voetballen op het schoolplein naar de Playstation. We zagen dat tieners niet meer de deur uitkwamen en thuis gingen gamen. Als we toch gaan gamen, waarom niet samen, was ons idee. We deden toen mee aan ‘De Vonk’ van de gemeente Hoogezand-Sappemeer. En op de Dag van het Park wonnen we een prijs om ons idee uit te kunnen voeren. Zo kwam ik in contact met Patrick, de jongerenwerker van Kwartier, Zorg & Welzijn.”

Vrijwilligerswerk en persoonlijke groei

De ruimte kwam er en nog steeds kunnen tieners tussen 9 en 16 jaar daarvoor terecht in het Woldwijckcentrum. Toen Thijs wat ouder werd, kwam hij ook geregeld in het jongerencentrum Amovement. Daar hielp hij al gauw mee met het organiseren van activiteiten, bij verschillende projecten en bij dagelijkse dingen als het netjes houden van het pand. In het jongerenwerk heeft Thijs zich kunnen ontwikkelen, zo vindt hij zelf. “Ik was eerder nog niet zo goed om in het openbaar iets te zeggen, bijvoorbeeld als ik voor de klas stond. Maar door het organiseren kreeg ik een voorzittersrol en leerde dat steeds beter. Het gaat mij nu heel gemakkelijk af tijdens een presentatie of bij het organiseren van een activiteit. Dat heeft ook mijn studiekeuze bepaald. Ik doe nu hbo-verpleegkunde en wil misschien de verslavingszorg in. Maar het kan ook zijn dat ik hierna nog Social Work ga doen en jongerenwerker wordt. Die sociale kant ligt mij wel. Ik merk ook dat ik gemakkelijk contact maak met mensen.”

Praktijkervaring buiten het onderwijs

Thijs is blij dat hij allerlei dingen heeft kunnen leren door het jongerenwerk. “Veel meer dan in het onderwijs. Daar is te weinig ruimte voor. Hier kun je vaardigheden die je leuk vindt in de praktijk leren. Denk bijvoorbeeld aan het organiseren, andere jongeren aansturen, maar ook communiceren. Verder zie je in het jongerencentrum heel veel verschillende culturen, achtergronden en denkwijzen.”

De visie van Jongerenwerk+

Jongerenwerker Patrick Folgerts: “Het verhaal van Thijs is in een notendop hoe we bezig zijn met jongeren. Zowel in het reguliere jongerenwerk als vooral in Jongerenwerk+. We proberen om jongeren vroegtijdig met

eventuele hulpvragen sturing te geven om later zelfstandig en redzaam te worden. Thijs: “Ik vind mezelf vrij ruimdenkend en door je open te stellen voor anderen, krijg je ook meer begrip voor andere leefgewoonten. In Nederland lees en zie je dat veel mensen dat minder hebben. En ik ben blij dat ik dat meer heb ontwikkeld door met andere mensen in aanraking te komen. Er zijn mensen in de samenleving die liever omgaan met hun eigen groep dan met mensen van een andere cultuur of ideologie. Maar ik denk dat als je te veel in je eigen groep blijft er ook minder tolerantie is tegenover anderen. En je dus ook minder leert van anderen. Ik denk dat je je op dit vlak, al op jonge leeftijd kunt ontwikkelen door allerlei projecten in het jongerenwerk.”

Begrip voor jongeren

Thijs vindt het jammer dat jongeren op straat vaak met de nek worden aangekeken, dat ze alleen maar overlast geven. “Maar ze zitten daar met een reden en er wordt vaak niet gekeken naar die reden. Ik vind dat je je altijd moet afvragen waarom iemand in de problemen zit. Ga met ze in gesprek en neem ze serieus. Maar benader ze niet bij voorbaat als probleemjongeren. Dat heb ik wel geleerd door mijn ervaring in het jongerenwerk.” Of Thijs echt jongerenwerker wordt of in de verslavingszorg terecht komt, dat weet hij nu nog niet. “Jongerenwerkers werken vaak preventief en verslavingsdeskundigen zijn meer de brandjes aan het blussen. Ik vind beide belangrijk. De wereld van jongeren spreekt me wel heel erg aan, dat is zeker!”

3.4 Lokaal programma gemeente Midden-Groningen

In 2024 zijn met het programma Hart voor Midden-Groningen mooie resultaten behaald. Vier projecten zijn afgerond. Er is daarnaast gewerkt aan het voorbereiden van drie nog op te starten projecten. Daaronder valt ook het alternatieve voorstel voor het project Versterken Inwonersinitiatieven.

Twee van de afgeronde projecten, de JIM-aanpak en Sociale Veerkracht, richten zich op inwoners die een extra steuntje kunnen gebruiken. Deze manier van werken is omarmd en opgenomen in de reguliere werkwijze van Midden-Groningen. Zo zet de gemeente ook in de toekomst in op het versterken van het netwerk rondom inwoners. De andere projecten hebben zichtbare resultaten opgeleverd in de versterking van Overschild.

Veel van de projecten richten zich erop om inwoners zelf weer regie over hun leven te geven. Een project waarin dit sterk naar voren komt, is het Ontwikkelbedrijf. Inmiddels heeft dit Ontwikkelbedrijf twintig verschillende opleidingscertificaten. Dit betekent dat ze mensen mag opleiden en daarmee inwoners kan ondersteunen in het vinden van een fijne werkplek. Een ander voorbeeld is Moeders van Midden-Groningen, een project waarin studenten (nieuwe) moeders ondersteunen bij het vormgeven van het ouderschap. Dit doen ze door de moeders bij te staan, maar ook met praktische activiteiten, zoals het inrichten van de babykamer.

On Tour bij Jongeren
pitchen cultuurprojecten

Met het project Dorps- en wijkplannen hebben inwoners de touwtjes zelf in handen. Zij bepalen waar de prioriteiten liggen in hun dorp of wijk. Inmiddels zijn al vijftien dorpen en wijken bezig met het maken van hun eigen plan. Vijf dorpen en één wijk hebben deze plannen al klaar en hebben ook een vastgestelde uitvoeringsagenda.

Midden-Groningen heeft een rijke geschiedenis. Er zijn veel verhalen te vertellen. Met de tweede fase van het project Midden-Groningen op de kaart krijgen inwoners en bezoekers de kans om het gebied te ontdekken. De gemeente ontwikkelde wandelroutes en organiseert excursies. Om de gemeente aantrekkelijk te maken zijn ook in 2024 meerdere woningeigenaren geholpen met het opknappen van hun verpauperde pand. Ook zijn de werkzaamheden binnen het project Hoogezand Noord gestart om het wonen in deze wijk te verbeteren.

Naast de bijdrage vanuit Nationaal Programma Groningen heeft de gemeente ook in 2024 extra financiering weten te verkrijgen. Het geld uit het nationaal programma heeft bovendien kansen en middelen geboden die anders niet beschikbaar of haalbaar zouden zijn geweest. Bijvoorbeeld door het te gebruiken als cofinanciering bij aanvragen bij andere fondsen en private investeringen.

3.5 Lokaal programma gemeente Oldambt

Na een uitgebreid proces is het lokaal programma van Oldambt geactualiseerd. In het kader daarvan deed de gemeente onderzoek naar de plus die Nationaal Programma Groningen kan bieden op reguliere werkzaamheden en hoe het lokaal programma past bij andere programma's, zoals de Regiodeal, Nij Begun en de Omgevingsvisie. Voor de projecten, die onderdeel zijn van het lokaal programma, is met dit proces extra draagvlak gecreëerd.

In 2024 is het digitaal centrum, dat verder gaat onder naam RUBY, feestelijk geopend aan de Langestraat 88. Deze nieuwe locatie in het centrum van Winschoten richt zich op het digitaal vaardiger maken van de ondernemers en inwoners van Oldambt. Zij krijgen daarbij hulp van de creativiteit van lokale studenten. Een project met een vliegende start en veel potentie voor de toekomst en aanverwante Nij Begun-ontwikkelingen, zoals het Masterplan Campussen.

De centrumontwikkeling Winschoten is gestart met de planvorming, en in dit kader werd ook het oude St. Lucas Ziekenhuis gesloopt. Naast aan een fysieke impuls werkte de gemeente aan het verbeteren van de 'zachte' kant van het centrum. Denk aan het ondersteunen en verbeteren van ondernemerschap in Winschoten. Daarvoor wordt nu een nieuwe aanvraag voorbereid.

In 2024 is het project Bibliotheek op school succesvol afgerond. Het gaat verder met het versterken van de leesvaardigheid, het vergroten van leesplezier en het bieden van ondersteuning waar gewenst, op bijna alle Oldambtster scholen. Het initiatief krijgt een plek in het nieuwe beleid tegen laaggeletterdheid. Nij Begun noemt het in hun Sociale Agenda als voorbeeldproject.

Daarnaast zijn bijna alle deelprojecten van het omvangrijke koepelproject Graanrepubliek Oldambt in uitvoering, ondanks de tegenslag van het faillissement van de Graanrepubliek in de oude remise. Er is een enthousiast, actief netwerk ontstaan rondom dit project. Dat leidde tot ideeën voor een gezamenlijk festival, het Grote Oldambtster Oogstfestival. Deze ideeën worden in 2025 uitgewerkt in samenwerking met onder andere ZO Groningen.

3.6 Lokaal programma gemeente Westerkwartier

Het Middag-Humsterland, het enige Nationaal Landschap van de provincie Groningen, is een gebied om trots op te zijn. Met haar rijke geschiedenis en cultuurhistorische identiteit biedt het gebied volop kansen. De nadruk ligt in het lokaal programmaplan dan ook op de bijzonderheid van het Middag-Humsterland en waarom het belangrijk is voor het Westerkwartier én voor Groningen. Oftewel: Middag-Humsterland, 'n löt uut de lödderij!

In 2024 startte de uitvoering van het project Aduarderdiep. Dat heeft als doel het gebied beleefbaarder te maken voor inwoners en toeristen. In 2024 zijn de maatregelen voor landschap en recreatie uitgevoerd. Het Waarhuis kreeg een volwaardige toegangsweg met parkeerplaatsen. Aan het Aduarderdiep zijn diverse steigers aangelegd en op het eiland van Aduarderzijl is de educatieve minischans gerealiseerd. Daarnaast is de nodige groene beplanting aangebracht.

Het tweede project dat startte in 2024 is Gastvrij Middag-Humsterland. Dat moet de toegankelijkheid van het gebied verhogen en de overlast verminderen, door op meerdere plekken aanpassingen te doen. Middag-Humsterland is een bijzonder gebied, dat het bezoeken waard is. Momenteel kan dit alleen in beperkte mate vanwege de kleinschaligheid en de kwetsbaarheid van het gebied. Dit project moet hier verandering in brengen, zonder het bijzondere karakter van het gebied aan te tasten.

In 2024 werd het project Tijd voor Toekomst goedgekeurd. Op de twee basisscholen in het Middag-Humsterland, De Kromme Akkers in Garnwerd en Op Wier in Ezinge, liepen afgelopen jaar pilots rondom het verrijken van de schooldag. Tot en met 2028 wordt met middelen van Nationaal Programma Groningen verdere invulling gegeven aan Tijd voor Toekomst op deze twee scholen. Hierbij is nadrukkelijk gekozen voor samenwerking tussen beide scholen.

“

Ruby maakt digitale kennis en vaardigheden toegankelijk voor iedereen

In een wereld die steeds digaler wordt, mag niemand achterblijven. Toch heeft bijna een derde van de inwoners van Oost-Groningen weinig tot geen toegang tot de digitale wereld. Ruby, een nieuw initiatief in de regio, wil daar verandering in

brengen. Edwin Zevenberg en Doo-Hwan van Gennip, die bij Ruby betrokken zijn, vertellen over hoe digitale geletterdheid, ondersteuning aan ondernemers en samenwerking met partners de sleutel vormen tot succes.

“In Oost-Groningen gebruikt bijna dertig procent van de inwoners nauwelijks digitale middelen,” vertelt Edwin Zevenberg. “Daardoor missen ze kansen en ontstaat er een kloof. Digitalisering is onmisbaar en we willen niet dat een deel van de bevolking achterblijft.” Doo-Hwan van Gennip knikt instemmend. “Precies. Ruby maakt digitale kennis en vaardigheden toegankelijk voor iedereen. Ruby helpt mensen bijvoorbeeld met internetbankieren of met het online maken van een afspraak bij het ziekenhuis. Of het nu gaat om e-mailen of DigiD gebruiken – bij Ruby krijgt iedereen hulp om digitaal zelfredzaam te worden.”

Hulp voor lokale ondernemers

Ruby richt zich niet alleen op inwoners, maar ook op lokale ondernemers. Edwin legt uit dat veel kleine bedrijven in de regio worstelen met hun online zichtbaarheid. “Niet iedereen heeft de kennis om een professionele website te maken of online klanten te bereiken. Daar springen wij op in met Ruby,” zegt Edwin. “We hebben in Winschoten een fysieke plek waar ondernemers kunnen binnenlopen voor advies en training. Ook koppelen we ondernemers aan studenten van bijvoorbeeld Noorderpoort of de Hanzehogeschool. Die studenten kunnen hen helpen met digitale vraagstukken – van het verbeteren van de online vindbaarheid van hun bedrijf tot het opzetten van een slimme sociale mediastrategie.”

Een win-win samenwerking

Die samenwerking tussen ondernemer en student is een mooie wisselwerking, merkt Doo-Hwan op. “Ondernemers kunnen profiteren van de frisse blik en digitale kennis van studenten, terwijl studenten praktijkervaring opdoen en leren van echte

vraagstukken uit het bedrijfsleven. Dat maakt het voor beide partijen interessant.” Zo’n resultaat bereik je niet alleen – samenwerking zit in het DNA van Ruby,” benadrukt Doo-Hwan.

“We doen dit samen met allerlei partners: onderwijsinstellingen zoals Noorderpoort en Hanzehogeschool, de Rijksuniversiteit Groningen, de gemeente en zelfs het Ommelander Ziekenhuis. Iedereen brengt zijn expertise mee.” Edwin vult aan: “Door die krachten te bundelen kunnen we mensen op alle fronten helpen. Neem het ziekenhuis: via Ruby helpen zij inwoners met digitale zorgvragen, bijvoorbeeld met het gebruik van het patiëntenportaal. Elke samenwerking versterkt het geheel.”

Jongeren betrekken en talent behouden

Door al die partijen te verbinden, ontstaat er een sterk digitaal ecosysteem in Oost-Groningen. “We betrekken ook jongeren en studenten bij Ruby,” zegt Edwin. “Als zij hier hun talent kunnen inzetten en zien dat er succesvolle digitale projecten ontstaan, dan worden zij rolmodellen voor anderen. Zo houden we talent in de regio en zorgen we voor een toekomstbestendige economie.” Edwin hoeft niet lang na te denken over zijn droom voor Ruby. “Mijn droom is dat digitalisering voor iedereen een kans is, niet iets engs of onbereikbaars. Dat elk kind, elke volwassene en elke ondernemer hier volwaardig kan meedoen in de digitale wereld.” Doo-Hwan knikt lachend: “Precies. Het mooiste zou zijn dat niemand zich meer buitengesloten voelt. Over een paar jaar hoop ik dat Oost-Groningen bekendstaat om zijn digitale veerkracht en dat Ruby een vertrouwd begrip is geworden. Dan weten we dat we het goed hebben gedaan.”

3.7 Provinciaal programma Groningen

De provincie zette in 2024 samen met een groot aantal partners uit de regio verdere stappen in de ontwikkeling en uitvoering van het provinciaal programma. Dit leidde het afgelopen jaar tot goedkeuring van zes nieuwe projecten.

Er werd geïnvesteerd in twee projecten die bijdragen aan de programmalijn Ons Groninger Landschap. Het project Soundings voegt met kunstinstallaties een nieuwe belevingslaag toe aan het Groninger landschap. Dit kunstproject versterkt de verbinding tussen stad en Ommeland. Een 75 kilometer lange route verbindt vaste en tijdelijke kunstwerken. Deze kunstwerken laten bezoekers het landschap op meerdere manieren beleven en vergroten zo het bewustzijn van de schoonheid, kracht en waarde ervan. Ook is geïnvesteerd in het project Proefboerderij Dubbele Dijk, een nieuwe vorm van landbouw en aquacultuur, die toekomstbestendig is voor de dalende kustgebieden.

In 2024 werd ook ingezet op twee projecten binnen de programmalijn Toekomstbestendige Economie. Met het project H2Opper wordt een waterstofhub ontwikkeld en gevalideerd. De industriële partijen in Delfzijl krijgen hiermee de mogelijkheid de energietransitie naar waterstof te realiseren. Het andere project is Proeftuin Toegankelijke Digitale Zorg, dat zich richt op zorg op afstand. Het project brengt bedrijven, zorginstellingen en onderwijsinstellingen samen om digitale zorg toegankelijker te maken, digitale vaardigheden te verbeteren en zorgprocessen efficiënter in te richten.

Binnen de pijler gezondheid kregen twee projecten middelen toegekend van Nationaal Programma Groningen. Het project Mentaal Gezond Groningen richt zich op het verbeteren van de mentale gezondheid van de inwoners van de provincie Groningen. Dat doet ze door het versterken en uitbreiden van hun platform. Ook is bijgedragen aan het vervolg van het project Tijd voor Toekomst. Dit programma is momenteel actief op 55 basisscholen in Groningen, er zijn plannen om dit aantal te

vergroten. Het vervolgproject zet in op een professionalisering en digitalisering van het programma. Daarom wordt geïnvesteerd in een provinciaal platform dat toegankelijk is voor elke school en gemeente.

Tot slot werkte de provincie in 2024 met een groot aantal partners aan het uitwerken van het provinciaal programmaplan 2024-2029. Dit resulteerde in vier uitvoeringsprogramma's en projecten op het gebied van energie, gezondheid, landelijk gebied en onderwijs & arbeidsmarkt. In 2024 werden middelen van Nationaal Programma Groningen voor de uitvoeringsprogramma's toegekend.

Tabel 2: Gereserveerd, toegekend en uitgaven per programma (lokaal- en provinciaal programma)

	Gereserveerd	Toegekend		Uitgegeven	
		In 2024	Totaal t/m 2024	In 2024	Totaal t/m 2024
	(x miljoen euro)	(x miljoen euro)		(x miljoen euro)	
Gemeente Eemsdelta	130,71	3,99	74,58	4,52	28,71
Gemeente Het Hogeland	58,23	1,04	37,05	5,15	19,27
Gemeente Groningen	63,86	9,19	47,06	4,01	11,71
Gemeente Midden-Groningen	80,33	0,60	60,72	4,88	21,79
Gemeente Oldambt	34,47	0,90	17,26	2,00	6,32
Gemeente Westerkwartier	1,74	0,48	1,50	0,48	0,51
Totaal lokale programma's	369,35	16,19	238,18	21,05	88,32
Totaal provinciaal programma	498,67	198,44	367,16	25,97	95,14

4.

Speciale programma's

Naast de lokale en provinciale programma's gaat een deel van de middelen uit Nationaal Programma Groningen naar speciale programma's. Ook deze programma's leveren een belangrijke bijdrage aan het verbeteren van de brede welvaart en het imago van Groningen. De speciale programma's zijn: Toukomst, de bewonersinitiatieven, het zorgprogramma en het erfgoedprogramma.

4.1 Toukomst: massale betrokkenheid

Toukomst is een uniek voorbeeld van burgerparticipatie. Nooit eerder zijn inwoners zo rechtstreeks en massaal betrokken bij een project van deze omvang. Voor de uitvoering van Toukomst is 100 miljoen euro beschikbaar. In alle stappen van het proces hadden inwoners een bepalende stem. Het bestuur van Nationaal Programma Groningen is verantwoordelijk voor de realisatie van het programma Toukomst en het programmabureau begeleidt de uitvoering. Basis hiervoor is het op 30 juni 2021 door Provinciale Staten vastgestelde programmaplan Toukomst. Dit programmaplan is in 2024 geactualiseerd. Het geactualiseerde programmaplan gaat niet meer over de totstandkoming van projecten, maar over hoe de projecten zich ontwikkelen.

Eind 2024 waren 21 van de in totaal 36 Toukomstprojecten in uitvoering. Waar het ene project op het punt van beginnen staat, boeken andere projecten al mooie resultaten. Negen projecten zijn nog in voorbereiding. Deze projecten zijn (deels) goedgekeurd, maar zijn nog niet in uitvoering omdat er achter de schermen nog werk te doen is. Denk aan het vinden van een geschikte locatie, het toetsen

van staatssteun, of het verkrijgen van een vergunning. Dit kan snel gaan of meer tijd kosten. Drie projecten zijn gestopt, bijvoorbeeld omdat ze niet haalbaar bleken te zijn. Ook zijn de eerste drie projecten succesvol afgerond.

Bekijk de Toukomstprojecten.

Roemte

Roemte is er voor initiatieven in de provincie Groningen die op zoek zijn naar een (monumentaal) pand of die financiering zoeken voor een locatie. De in 2022 opgerichte stichting helpt bij het uitwerken van huisvestingsplannen van maatschappelijk vastgoed en om initiatieven financieel gezond en toekomstbestendig te maken. Voor dit Toukomstproject is 22,7 miljoen euro gereserveerd. Inmiddels is Roemte vol op stoom en weten steeds meer initiatieven Roemte te vinden. In 2024 hielp Roemte tien nieuwe projecten met advies en/of financiering.

Landschapswerkplaats

Van alle 900 ingezonden Toukomstideeën en projecten had bijna de helft te maken met het verbeteren of vernieuwen van het Groninger Landschap. Om die reden is paraplu-project de Landschapswerkplaats ontwikkeld. Onder de Landschapswerkplaats vallen tien losse initiatieven. Deze initiatieven gaan over het ontwikkelen, inrichten, behouden en beheren van het landschap. Ze dragen bij aan de versterking van landschappen, het verbinden van erfgoed, klimaatdoelstellingen, het vergroten van biodiversiteit en aan betere mogelijkheden om te fietsen, varen, wandelen en paardrijden. In totaal is er 31 miljoen euro beschikbaar voor de Landschapswerkplaats.

In 2024 is de werkplaatsagenda van de Landschapswerkplaats vastgesteld. Dit is het plan waarmee de Landschapswerkplaats samen met de Groningers de komende vier jaar aan de slag gaat om de omgeving nóg aantrekkelijker, groener en beter beleefbaar te maken. Ook zijn in 2024 de zeven pilotprojecten van Landschapswerkplaats afgerond.

Veldatlas

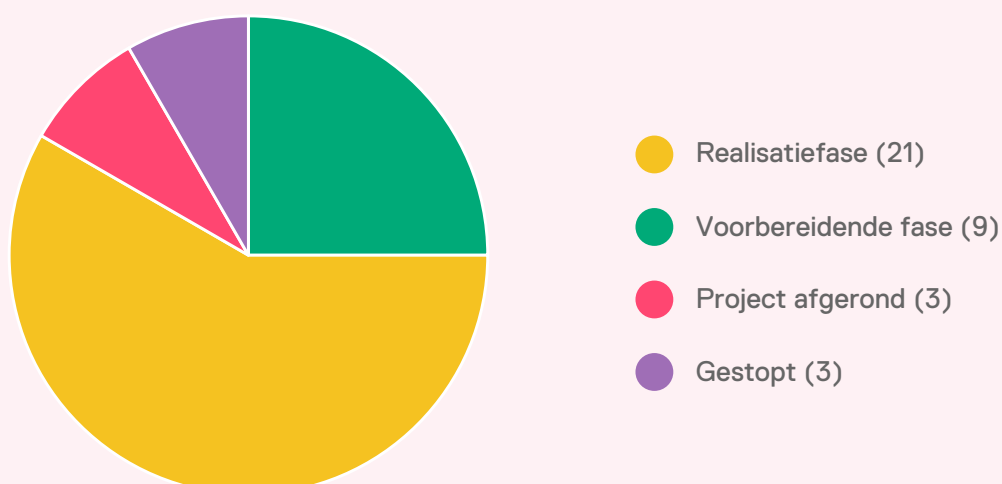
In 2024 ging onder meer het project Veldatlas van start. Veldatlas (onderdeel van Kiek'n & Doun) wordt het digitale museum van het Groninger landschap dat inwoners en bezoekers meeneemt naar het bijzondere verleden van de provincie. Het project wil onzichtbaar erfgoed weer zichtbaar maken door middel van digitale content. Omdat er veel raakvlakken zijn met Groninger musea is het project ondergebracht bij Toukomstproject Sterke Musea.

Toukomstevenementen

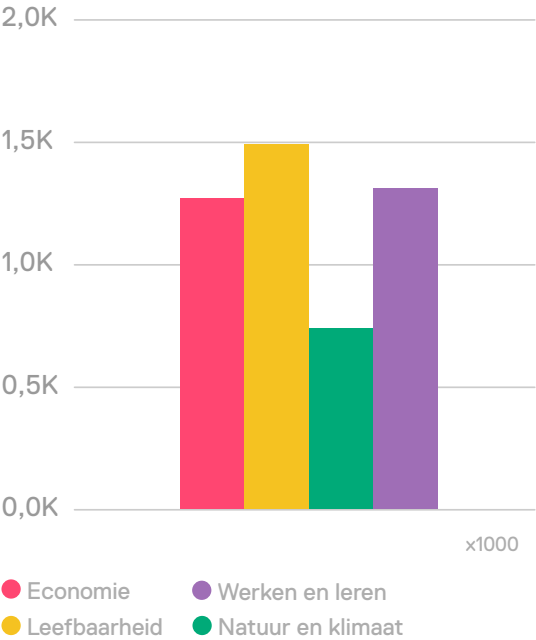
In juni 2024 vond een statenbijeenkomst plaats waarbij leden van de Provinciale Staten een bezoek brachten aan twee Toukomstprojecten: Sterke Musea en Groninger Voedseltuinen. De dag werd afgesloten met een presentatie over de stand van zaken. In september 2024 vond voor de tweede keer de Toukomstmiddag plaats. Een dag waarop de initiatiefnemers van alle Toukomstprojecten samenkamen om elkaar te ontmoeten, ervaringen te delen en inspiratie op te doen. Een geslaagde dag!

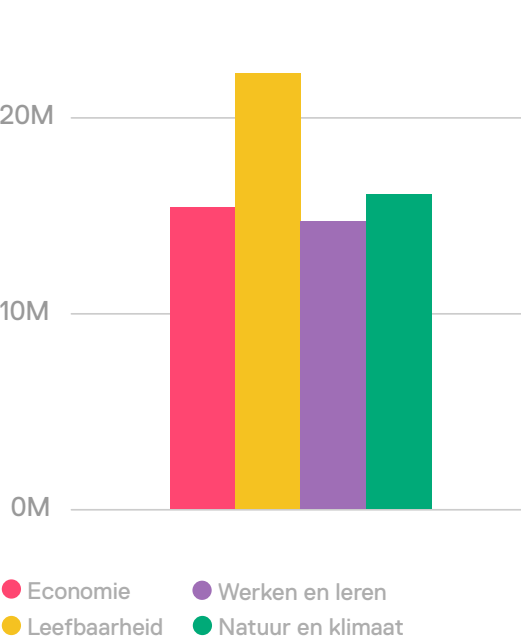
Figuur 7: Fase per project

Figuur 8: Puntenverdeling over de vier ambities

Figuur 9: Inzet middelen per miljoenen euro's

Er is behoefte aan bezinning. Mensen willen even uit de hectiek stappen

Groningen op de kaart zetten als dé bezinningsplek van Nederland, en wie weet ooit zelfs Europa. Dat is wat initiatiefnemer Gert Leene voor ogen heeft met Toukomstproject 'Het Stille Goud'. Niet alleen hebben (kleine) ondernemers daar baat bij, het is ook een kans om mensen te laten zien hoe mooi Groningen is.

Vijf jaar geleden begon Gert als programmamanager bij de Oost-Groningse gemeente Westerwolde. Voor zijn werk kwam hij op veel plekken in de regio en die bezoeken maakten wat bij hem los. Gert: "Ik werd gegrepen door de schoonheid van het landschap, de ruimte, de stilte. Groningen is prachtig en heeft zo'n rijke cultuurhistorie, dat wilde ik op de kaart zetten." Inmiddels is die gedachte via vele ideeën omgezet in één concreet Toukomstproject: Het Stille Goud. Dit initiatief wil de krachten van Groningen (zoals rust, ruimte, natuur, erfgoed en verhalen) gebruiken om 'bezingingstoeristen' aan te trekken. Mensen die op zoek zijn naar een plek om ruimte in hun hoofd te maken. Daar profiteren de lokale ondernemers van en mensen komen op een positieve manier met Groningen in aanraking. En laten we niet vergeten: er is behoefte aan bezinning. "We leven in hectische tijden. Als je ziet hoeveel mensen een burn-out hebben, hoeveel druk

jongeren ervaren van social media. Mensen willen even uit die hectiek stappen. Dat geldt voor mensen van alle leeftijden: vijftigplussers, maar ook jongeren."

Van voorstelling tot diner

Wie nu denkt aan een nieuwe spa of massagesalon, heeft het mis. Het Stille Goud wil juist aan de slag met de plekken die al bestaan. Want die zijn er genoeg. Ze moeten elkaar alleen weten te vinden, zodat ze kunnen gaan samenwerken. En daar komt Het Stille Goud om de hoek kijken. Gert: "We willen een netwerk opzetten van ondernemers die elkaar gaan versterken. Die samen arrangementen gaan opzetten voor bezingingstoeristen, bijvoorbeeld. Ik sprak laatst iemand uit Midden-Groningen die een concert zou willen organiseren. Maar mensen uit het westen of zuiden komen niet snel voor één concert naar Groningen, zei hij. Misschien komen ze wél als hij een partner vindt die een dag later ook een concert organiseert."

Het Stille Goud is de aanjager en brengt mensen bij elkaar, maar uiteindelijk moeten de ondernemers het zelf gaan doen. Dat moet in de loop der tijd organisch groeien, vertelt Gert. Wie weet is er ook wel een yogastudio die het arrangement wil aanvullen. En een restaurant, café of hotel. Gert ziet al helemaal voor zich hoe toeristen (georganiseerde) wandeltochten – van één of meerdere dagen – maken door Groningen. Terwijl ze die routes lopen, poppen er op de kaart vanzelf bezingingsplekken op waar zij langs kunnen gaan. Denk aan het kloostermuseum in Ter Apel, een voorstelling,

een thermenbezoek, om 's avonds te eindigen met een heerlijk diner.

Economische impuls

Niet alleen de schouwburg heeft hier baat bij, of het hotel waar de toeristen slapen. Ook de lokale supermarkt waar mensen inkopen doen, de kiosken en het streekvervoer krijgen een economische impuls. "Dat is een van mijn drijfveren: een laagje van nieuwe economie aanleggen, waardoor met name de kleine ondernemers meer klandizie krijgen." Een andere motivatie is dat hij mensen zo graag wil laten zien wat Groningen allemaal te bieden heeft. De 'onontdekte parel' Westerwolde bijvoorbeeld. Of het prachtige klooster in Ter Apel, het enige nog intacte klooster van Groningen en het best bewaarde plattelandsklooster van Nederland. Hoewel religie (nog) geen speciale rol speelt in de plannen, wordt de kloosterenclave wat Gert betreft wel een van de aanjaagplekken van Het Stille Goud. "Het is de plek, de hele entourage. Het Museum Klooster Ter Apel organiseert veel rondom bezinning. Wie weet kunnen we dat koppelen aan nieuwe en bestaande initiatieven van ondernemers in de omgeving."

Stip op de horizon

Gert plakt het label 'kwaliteitstoerisme' op deze markt: "Het gaat niet om de massa, het is geen zoveel-in-een-dozijnwerk. We richten ons op mensen die er doelbewust voor kiezen deze streek te ontdekken. Ze komen voor de cultuurhistorie van Groningen en voor de rust en ruimte."

Het project is inmiddels voorzichtig gestart. Gert is druk bezig met het benaderen van partijen en het oplaten van proefballonnen. Samen met Marketing Groningen zal Het Stille Goud gaan bouwen aan een platform waarop ondernemers zichzelf naar de buitenwereld kunnen presenteren. Gert wil daarnaast netwerkbijeenkomsten organiseren en activiteiten opzetten – waarvoor hij nog op zoek gaat naar een organisator en/of programmeur. Genoeg te doen dus.

Uiteindelijk hoopt Gert te bereiken dat Groningen over twintig jaar hét bezinningsgebied van West-Europa is. Het is zijn stip op de horizon. "Ik hoop dat er iets ontstaat waar Groningers trots op kunnen zijn. Daar probeer ik een stukje aan bij te dragen."

4.2 Bewonersinitiatieven: ruimte voor eigen ideeën

Met het programma Bewonersinitiatieven stimuleert Nationaal Programma Groningen inwoners om zelf met ideeën en initiatieven te komen en projecten in te sturen. Er is in totaal 25 miljoen euro gereserveerd voor:

- Loket Leefbaarheid
- Impulsloket
- Programma Energieparticipatie

Jaarlijks organiseert Nationaal Programma Groningen een Fondsendag om Groningers op weg te helpen met hun idee of project. Op 29 februari 2024 was de tweede live-editie. Met ruim honderd deelnemers was dit netwerkevenement een groot succes. Groningers met een goed idee dat bijdraagt aan de toekomst van de provincie konden er terecht voor advies en financiering.

Loket Leefbaarheid

Het Loket Leefbaarheid is opgericht om projecten te ondersteunen die de leefbaarheid in de provincie Groningen vergroten. Het loket ondersteunt gezamenlijke plannen van inwoners die bijdragen aan prettig wonen in hun straat of dorp. De vereniging Groninger Dorpen voert de regeling uit en ondersteunt de aanvragers. Een onafhankelijke beoordelingscommissie beoordeelt de aanvragen.

In 2024 zijn in totaal 158 aanvragen toegekend en 49 aanvragen afgewezen. De overige vijftien aanvragen waren op 31 december 2024 in behandeling of zijn teruggetrokken.

Het subsidieplafond voor 2024 is nagenoeg bereikt. Het aantal aanvragen nam toe ten opzichte van 2023.

Tabel 3: Aanvragen Loket Leefbaarheid 2024

Gemeente	Aanvragen 2024
Eemsdelta	47
Groningen	33
Het Hogeland	41
Midden-Groningen	24
Oldambt	19
Stadskanaal	14
Westerwolde	6
Veendam	2
Westerkwartier	21
Pekela	15
Totaal	222

Tabel 4: Totaal aanvragen en toegekende bedragen Loket Leefbaarheid 2024

	Aanvragen 2024
Toegekende aanvragen	158
Afgewezen aanvragen	49
In behandeling of teruggetrokken	15
Totaal toegekend bedrag	€ 960.356,80
Gemiddeld bedrag per beschikking	€ 6.078,21

Impulsloket

Het Impulsloket ondersteunt bewonersinitiatieven in de provincie Groningen die net een wat grotere investering vragen. Het programmabureau van Nationaal Programma Groningen voert deze regeling uit. Een onafhankelijke beoordelingscommissie beoordeelt de aanvragen.

In 2024 zijn in totaal acht aanvragen toegekend en zes aanvragen afgewezen. De overige negen aanvragen waren op 31 december 2024 in behandeling of zijn teruggetrokken. Het aantal aanvragen is nagenoeg gelijk aan 2023.

Het subsidieplafond van dit jaar is niet bereikt, de resterende middelen schuiven door naar de komende jaren. Dan wordt ook gekeken naar aanpassingen in de regeling en het proces om het aantal toegekende aanvragen te laten stijgen.

Tabel 5: Aanvragen Impulsloket 2024

Gemeente	Aanvragen 2024
Eemsdelta	4
Groningen	8
Het Hogeland	6
Midden-Groningen	2
Oldambt	1
Stadskanaal	1
Westerwolde	0
Veendam	0
Westerkwartier	1
Pekela	0
Totaal	22

Tabel 6: Totaal aanvragen en toegekende bedragen Impulsloket 2024

Toegekende aanvragen	8
Afgewezen aanvragen	6
In behandeling of teruggetrokken	9
Totaal toegekend bedrag	€ 414.669
Gemiddeld bedrag per beschikking	€ 51.833,63

Programma energieparticipatie

Binnen Nationaal Programma Groningen is een reservering van maximaal 4,96 miljoen euro opgenomen voor het programma energieparticipatie (PEP). Voor de eerste programmaperiode 2020-2023 kende het bestuur 2,51 miljoen euro toe. Voor de tweede programmaperiode 2024-2026 is aanvullend 1,21 miljoen euro toegekend. De overige middelen blijven gereserveerd voor de derde programmaperiode (2027-2029).

De doelen van PEP zijn:

- Meer inwoners betrekken bij de energietransitie.
- Meer en innovatiever verduurzamen.
- Het realiseren van een bestendige en professionele lokale energiesector.

In 2024 startte de tweede programmaperiode. De visie voor een bestendige en professionele lokale energiesector werd verfijnd. Het programma-instrument initiatiefondersteuning is succesvol voortgezet. Ook vonden er regiotafels plaats en is het project Roadmap uitgevoerd. Daarnaast was de leergemeenschap postcoderoos het hele jaar actief. Nieuwe projecten zijn ontwikkeld en starten begin 2025.

In 2024 is een aantal belangrijke resultaten behaald. Zo zijn er 61 initiatieven in de provincie ondersteund. Er vonden 75 regiotafels plaats in verschillende gemeenten, gericht op kennisdeling en uitwisseling. Dat heeft gezorgd voor een sterkere samenwerking. Niet alleen tussen initiatieven, maar ook met de gemeenten. Er is een bibliotheek gevormd met daarin 32 publicaties rondom lokaal eigenaarschap. Ook is er een concept-stappenplan ontwikkeld voor grootschalige opwek. In november vond een succesvolle energieconferentie plaats, gericht op netwerkversterking voor lokale energiecoöperaties.

Van de bijdrage uit Nationaal Programma Groningen is in 2024 416.537 euro uitgegeven.

4.3 Zorgprogramma: aandacht voor zorg

In het Groninger Zorgakkoord (GZA) werken verschillende partijen samen om de toekomst van de zorg in het aardbevingsgebied te verbeteren. Gezamenlijk investeren zij in aardbevingsbestendige en levensloopbestendige zorggebouwen. Duurzaamheid en een groene leefomgeving staan daarbij hoog in het vaandel. Voor de uitvoering van dit zorgprogramma is ruim 330 miljoen euro nodig. Nationaal Programma Groningen draagt hieraan bij met een investering van 42,25 miljoen euro.

In 2024 zijn drie definitieve ontwerpen ingediend en positief beoordeeld. Ook gingen twee projecten, Delfzijl Noord en Berjarijke, van start met de uitvoering. In Delfzijl Noord is inmiddels het eerste resultaat van de uitvoering al zichtbaar. Daar is een aardbevingsbestendige fundering gestort en is daadwerkelijk gestart met de bouw.

De bijdrage van Nationaal Programma Groningen wordt binnen het zorgprogramma ingezet voor innovaties. Ook hier was de nodige aandacht voor in 2024. Zo werkte het zorgprogramma aan vernieuwingen binnen de zorggebouwen zelf, maar er was ook aandacht voor projectoverstijgende innovaties. Onder andere op het gebied van goed werkgeverschap en de arbeidsmarkt. Het behouden van kennis, talen en ervaring binnen de zorg blijft van groot belang, zeker gelet op het toenemende tekort aan personeel en een stijgende zorgvraag.

Het Groninger Zorgakkoord werkte in 2024 onder andere met het project Rebellen met Rimpels aan het beter ondersteunen van oudere medewerkers, zodat ze niet alleen vitaal hun pensioen kunnen halen, maar misschien zelfs langer kunnen doorgaan met werken. In 2024 is een start gemaakt met een actieve leerlijn Rebellen met Rimpels, bestaande uit zes modules. Zestig zorgmedewerkers meldden zich aan.

“

Rebellen met Rimpels heeft me enorm geholpen

De vraag ‘Wanneer stop je met werken?’ wordt steeds vaker gesteld aan de zestiger die nog volop actief is op de werkvloer. Zeker in de zorg, waar de druk toeneemt. Daarom richt Jan de Vries, programmacoördinator van

het Groninger Zorgakkoord, zich samen met zes zorgorganisaties met extra aandacht op de oudere werknemers en hun toekomst. In juni is het programma ‘Rebellen met Rimpels’ gestart.

"Ik vond het waardevol om deel uit te maken van deze groep. Het was fijn om persoonlijke verhalen te delen en elkaar te ondersteunen."

Het behouden van kennis, talent en ervaring binnen de zorg is van groot belang. De druk in de zorg, zowel nu als in de toekomst, vraagt om extra aandacht voor oudere medewerkers.

Jan: "Het Groninger Zorgakkoord zet zich in om deze medewerkers beter te ondersteunen, zodat ze niet alleen vitaal hun pensioen kunnen halen, maar misschien zelfs langer kunnen doorgaan met werken. De vraag is: wat hebben medewerkers nodig om met energie door te werken en waar moeten zowel medewerkers als werkgevers rekening mee houden? Tijdens de bijeenkomst 'Rebellen met Rimpels' kwamen 55-plussers uit zes zorgorganisaties bijeen om te praten over wat hen energie geeft, waar ze enthousiast van worden en waar ze juist van leeglopen."

Toekomstbestendig in de zorg

Silvia Rudolf, secretaresse bij Lentis, kreeg halverwege vorig jaar te horen dat haar afdeling zou ophouden te bestaan. Plotseling was de toekomst onzeker. "Ik vond het waardevol om deel uit te maken van deze groep. Het was fijn om persoonlijke verhalen te delen en elkaar te ondersteunen. Na twintig jaar solliciteerde ik weer, wat een bijzondere ervaring was. Ondanks de afwijzing gaf het me een boost. Uiteindelijk besloot ik over te stappen naar de forensische afdeling, wat een goede keuze bleek." Silvia ziet geen reden om te stoppen voor haar pensioen. Het was een uitdaging om

aansluiting te vinden bij nieuwe collega's, maar ik merk dat ik, ondanks mijn leeftijd, nog goed kan meekomen.

Ook Monique Becherer, die zich bewust is van de veranderingen in de zorg, weet door 'Rebellen met Rimpels' goed wat ze wil. "Binnen drie dagen had ik mijn plan voor de toekomst ingevuld. Mijn hart ligt bij de begeleiding van mensen. Wat in de zorg nodig is voor cliënt en medewerker, dat wil ik vertalen naar het management van de organisatie. En waar kan dat beter dan in de ondernemingsraad?" Monique legde contact en werd zelfs voor een half jaar als stagiaire aangenomen voor de ondernemersraad.

Goud voor de organisatie

"De verhalen die we opgehaald hebben uit deze bijeenkomst dragen bij aan de gesprekken die we binnen het Groninger Zorgakkoord voeren om de zorg toekomstbestendig te maken." zegt Jan de Vries. "Er was veel belangstelling voor de actieve leerlijn van 'Rebellen met Rimpels'. De modules werden onder andere gegeven door experts als Karin Kalverboer, Klaske Veth en Laurens Melein. Ook zij vinden dat de 55-plusser 'goud is voor de organisatie' en dat dit te weinig wordt benadrukt."

4.4 Erfgoedprogramma: verleden, heden, toekomst

Karakteristieke panden en landschappen zijn kenmerkend voor Groningen. Ze horen bij de Groningse identiteit en zijn belangrijk voor leefbaarheid, toerisme en recreatie. Het erfgoedprogramma, dat startte in 2017, heeft als doel cultureel erfgoed te behouden en vernieuwen. Ook wil het programma eigenaren van erfgoedpanden perspectief bieden. Met de bijdrage vanuit Nationaal Programma Groningen, toegekend in 2020, kon het erfgoedprogramma voortgezet worden. Nationaal Programma Groningen stelde twintig miljoen euro beschikbaar voor de uitvoering van het programma.

Binnen het erfgoedprogramma bestaan verschillende initiatieven voor ondersteuning van eigenaren van monumenten en karakteristieke panden. Deze ondersteuning is in 2024 verbreed van de gemeenten in het aardbevingsgebied naar de hele provincie. Concreet betekent dat dat deze eigenaren uit de hele provincie nu terechtkunnen bij het Erfgoedloket en in aanmerking kunnen komen voor een aantal subsidieregelingen.

Het in 2023 opgerichte Erfgoedlab Groningen kwam in 2024 op stoom. Dit initiatief brengt bedrijven, onderwijs, overheid en onderzoekers samen om erfgoed te behouden en innovatieve, praktische oplossingen te ontwikkelen. In 2024 werden drie succesvolle erfgoedlabs en het symposium Als alles beweegt georganiseerd. Het symposium stond in het teken van erfgoed als verbinding tussen verleden en heden. Ook werden de voorlopige resultaten van het erfgoedprogramma gedeeld. Ruim 160 erfgoedprofessionals lieten zich inspireren en wisselden kennis uit.

Het erfgoedprogramma leverde in 2024 nog meer op. Zo ging een regioarcheoloog van start, vanuit de doelstelling om archeologie een plek te geven binnen de planvorming. En alle gemeenten hebben plannen ingediend in het kader van de gebiedsgerichte ontwikkeling van toekomstbestendig erfgoed. Twee daarvan, de Hunsingosluis in Zoutkamp en Monumentencluster 't Zandt, zijn in hetzelfde jaar nog gestart met de uitvoering.

Van de bijdrage uit Nationaal Programma Groningen is in 2024 1.288.650 euro uitgegeven.

Bijlagen

1. Bestuur

Het bestuur van Nationaal Programma Groningen bestaat uit bestuurders van het Rijk, provincie Groningen, gemeenten in het aardbevingsgebied en diverse organisaties uit het midden van specifieke sectoren.

Samenstelling

De samenstelling van het bestuur is weergegeven in tabel 7. Daarin is ook aangegeven welke leden door het bestuur zijn gemachtigd om deel te nemen aan het dagelijks bestuur. Programmadirecteur Nienke Baars is adviseur van het bestuur.

In 2024 verwelkomde het bestuur een aantal nieuwe leden. Na het vertrek van

hun voorgangers traden Erica van Lente, Mirjam van 't Veld, Frans Alting en Eddie van Marum toe tot het bestuur. Eind 2024 heeft Johan Remkes kenbaar gemaakt per januari 2025 te vertrekken als voorzitter van het bestuur van Nationaal Programma Groningen. Voorbereidingen voor werving en selectie van een nieuwe voorzitter lopen.

Belangrijke onderwerpen

Het bestuur bracht een werkbezoek aan Brainport Eindhoven. Aanleiding voor dit bezoek was het feit dat Nij Begun, waarin een Economische en Sociale Agenda worden aangekondigd, heeft aangezet tot oriëntatie op een nieuw bestuursmodel. De RUG Campus Fryslân voerde hiervoor in 2023 en 2024 onderzoeken uit. Uitkomst hiervan was dat de benodigde structuur lijkt op de structuur van Brainport Eindhoven. Het bestuur ontving Brainport Eindhoven voor een toelichting op

Tabel 7: Samenstelling bestuur Nationaal Programma Groningen op 31 december 2024

Leden bestuur	Rol	Leden dagelijks bestuur
Johan Remkes	Onafhankelijk voorzitter	x
Susan Top	Gedeputeerde provincie Groningen	x
Henk Emmens	Gedeputeerde provincie Groningen	
Erica van Lente	Burgemeester gemeente Midden-Groningen	x
Mirjam van 't Veld	Burgemeester gemeente Groningen	x
Annalies Usmany-Dallinga	Wethouder gemeente Eemsdelta	
Henk Jan Bolding	Burgemeester gemeente Het Hogeland	x
Cora-Yfke Sikkema	Burgemeester gemeente Oldambt	
Eddie van Marum	Staatssecretaris Herstel Groningen	x
Jouke de Vries	Uit het midden van de kennisinstellingen	x
Frans Keurentjes	Uit het midden van de agrarische sector	
Anita Winter	Uit het midden van het bedrijfsleven	x
Esther Borstlap	Uit het midden van de woningcorporaties	x
Frans Alting	Uit het midden van de havens	
Bas Wallis de Vries	Uit het midden van de zorginstellingen	
Herman Rinket	Groninger Gasberaad	

onder andere hun ontstaansgeschiedenis en succesfactoren. Vervolgens heeft het bestuur zich in Eindhoven laten inspireren door hun bestuursmodel en werkwijze. Dat deed het samen met de kwartiermakers van de Economische en Sociale Agenda.

Ook bracht het bestuur samen met de onafhankelijke beoordelingscommissie een werkbezoek aan het project Verbindingszone Foxhol. Dat is onderdeel van de Landschapswerkplaats. Verder ging het bestuur ook dit jaar in gesprek met de commissie over actuele ontwikkelingen en de werkwijze van de commissie.

2. Programmabureau

Het programmabureau zorgt voor een goede uitvoering van het programma als geheel. Daarbij hoort het aanjagen van initiatieven, adviseren en ondersteunen van betrokken partijen, creëren van samenhang, organiseren van de beoordeling van plannen en monitoren en evalueren. Ook is het programmabureau hét aanspreekpunt waar inwoners, bedrijven, organisaties en andere belanghebbenden terecht kunnen met hun ideeën, vragen en suggesties.

Nationaal Programma Groningen is geen eigenstandige organisatie of rechtspersoon. Het programmabureau is beheersmatig ondergebracht bij de provincie Groningen en bestaat per 31 december 2024 uit twintig enthousiaste medewerkers die zich inzetten voor een goede toekomst voor elke Groninger. Het programmabureau is gevestigd in Ten Boer.

Het programmabureau wordt op verschillende manieren ondersteund. Er is een onafhankelijke beoordelingscommissie die kijkt of de programma's en projecten van de provincie, gemeenten en Toukomst voldoen aan het programmakader van Nationaal Programma Groningen. Hierover brengt de commissie advies uit aan het bestuur. Voor de subsidieregelingen Loket Leefbaarheid en het Impulsloket zijn aparte beoordelingscommissies. Daarnaast is een omgevingskwaliteitsteam (OKT) ingesteld. Dit team adviseert indieners van projecten in een vroeg stadium (bij het formuleren van projecten) over de ruimtelijke

inpassing van programma's en projecten in de omgeving. Voor indieners is het inwinnen van advies van het omgevingskwaliteitsteam geen vereiste, maar wel een aanbeveling.

Trainees

Nationaal Programma Groningen kent een trainee-programma, waar negen talentvolle trainees in deelnemen. Zij ondersteunen de provincie Groningen en de gemeenten Eemsdelta, Groningen, Het Hogeland, Midden-Groningen en Oldambt bij het uitvoeren van hun programma's. Ook werken ze mee aan de projecten die een bijdrage hebben gekregen uit het nationaal programma.

Betrokkenheid bij Economische Agenda

De directeur van Nationaal Programma Groningen, Nienke Baars, is per 1 april 2024 voor de helft van haar tijd toegevoegd aan het team van de kwartiermaker van de Economische Agenda. Haar bijdrage aan dit team richt zich voornamelijk op het vormgeven

van de toekomstige uitvoeringsstructuur van de Economische Agenda. Een aantal medewerkers van het programmabureau brengt ook expertise in voor de Sociale en Economische Agenda.

Financiën programmabureau

In 2024 waren de totale kosten begroot op 7,02 miljoen euro. De daadwerkelijke realisatie was uiteindelijk 6,77 miljoen euro. Tegenover de begroting betekende dit een onderbesteding van 0,25 miljoen euro. De onderbesteding werd onder andere veroorzaakt door minder inhuur en lagere uitgaven op diverse posten.

Tabel 8: Financiën programmabureau 2024

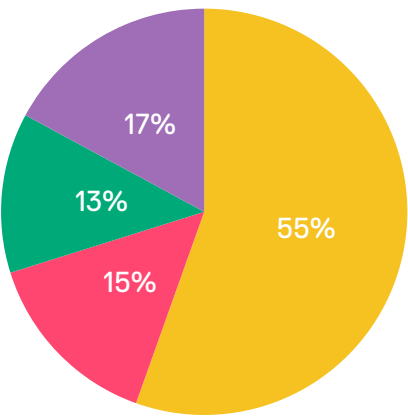
		Bedrag (x duizend euro)
Programmabureau	Personeel (incl. sociale lasten, opleidingskosten, reiskosten etc..)	€ 1.945
Programmabureau	Overhead-toeslag provincie Groningen (Juridisch, inkoop, ICT, huisvesting etc..)	€ 950
Programmabureau	Overige organisatiekosten programmabureau (kantoorkosten, bijeenkomsten, vacatiegelden, bestuur, teamdagen, toekomst-overhead)	€ 340
Programmabureau	Communicatie	€ 114
Werkbudget	Traineeprogramma	€ 413
Werkbudget	Incidentele adviesopdrachten en projectversnellers	€ 139
Werkbudget	Onafhankelijke beoordelingscommissie, toekomstpanel en omgevingskwaliteitsteam	€ 167
Werkbudget	Beoordeling en proceskosten Loket leefbaarheid en impulsloket	€ 279
Werkbudget	Monitoring en evaluatie, Imago Groningen	€ 575
Werkbudget	Baanbrekers	€ 1.355
Werkbudget	Onvoorzien	€ 18
Totaal		€ 6.451

3.

Overzichten per programma

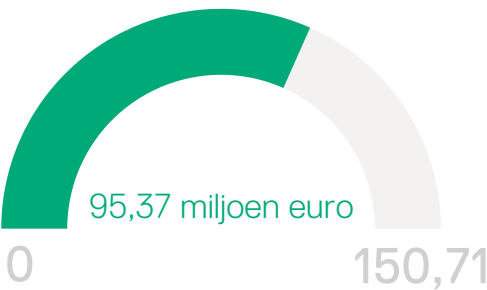
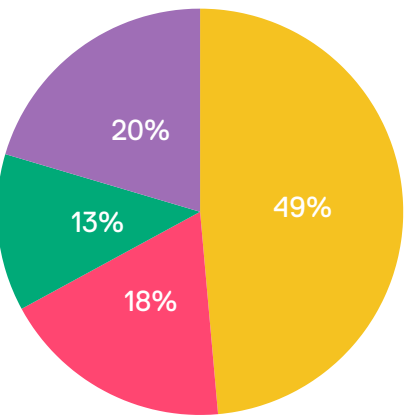
3.1 Gemeente Eemsdelta

Bijdrage aan de ambities per project

Economie Werken en leren Leefbaarheid Natuur en klimaat

Bijdrage aan de ambitie per toegekende euro

Toegekend bedrag in relatie tot het trekkingsrecht

Uitgegeven middelen

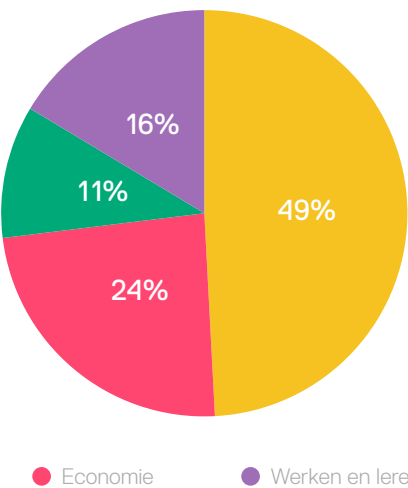
Tabel 9: Door het bestuur goedgekeurde projecten van gemeente Eemsdelta in 2024

Projectnaam	Bedrag	Economie	Leefbaarheid	Natuur en klimaat	Werken en Leren
Sociaal Programma DZ Noord	€ 786.500,00	+++	+++	+++	+++
Samenkrachtig Eemsdelta	€ 3.200.000,00	+	+++		++
Totaal	€ 3.986.500,00				

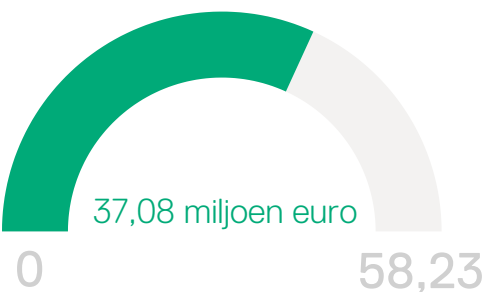
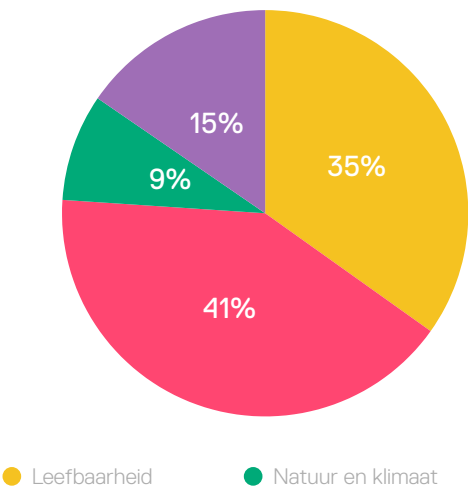
+ = 1 - 30 punten: een bijdrage / ++ = 30-50 punten: een aanzienlijke bijdrage / +++ = 50+ punten: hoofdbijdrage

3.2 Gemeente Het Hogeland

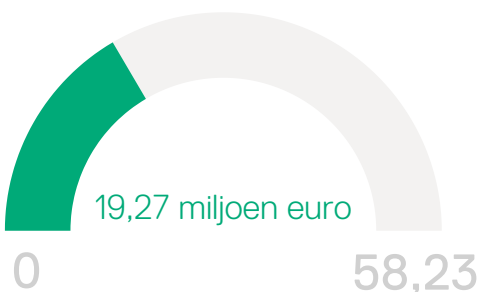
Bijdrage aan de ambities per project

Bijdrage aan de ambitie per toegekende euro

Toegekend bedrag in relatie tot het trekkingsrecht

Uitgegeven middelen

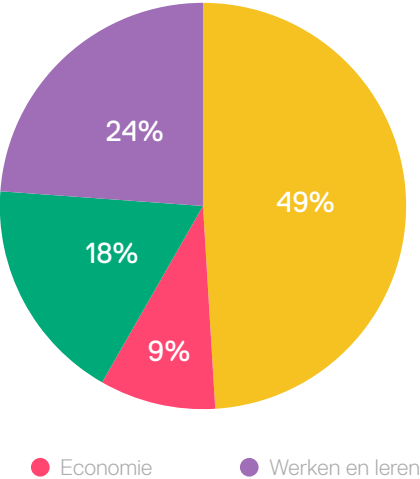
Tabel 10: Door het bestuur goedgekeurde projecten van gemeente Het Hogeland in 2024

Projectnaam	Bedrag	Economie	Leefbaarheid	Natuur en klimaat	Werken en Leren
Totaal	0				

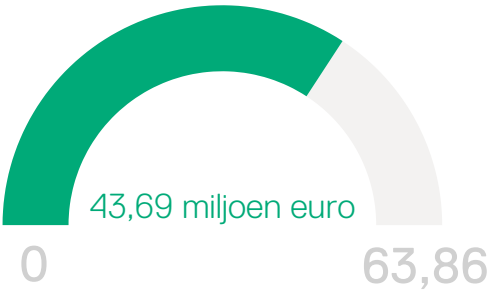
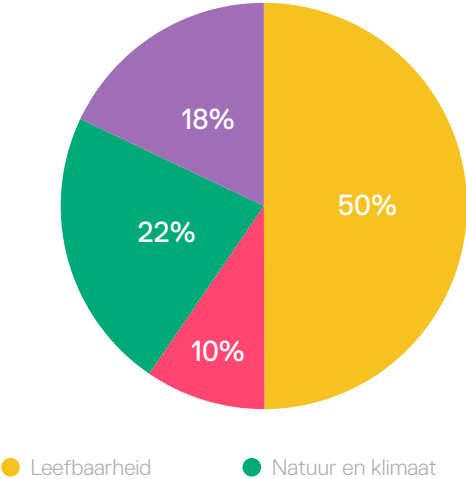
+ = 1 - 30 punten: een bijdrage / ++ = 30-50 punten: een aanzienlijke bijdrage / +++ = 50+ punten: hoofdbijdrage

3.3 Gemeente Groningen

Bijdrage aan de ambities
per project

Bijdrage aan de ambitie
per toegekende euro

Toegekend bedrag in relatie tot het
trekkingsrecht

Uitgegeven middelen

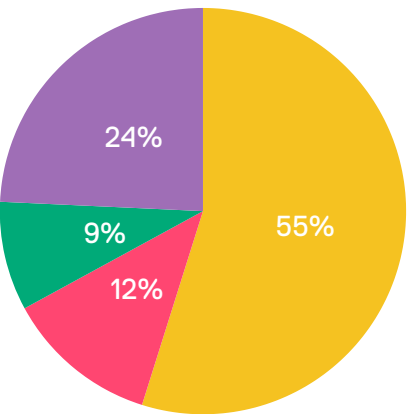
Tabel 11: Door het bestuur goedgekeurde projecten van gemeente Groningen in 2024

Projectnaam	Bedrag	Economie	Leefbaarheid	Natuur en klimaat	Werken en Leren
Bloeiend Perspectief	€ 4.572.000,00	+	++	+++	+
Sociale aanpak Beijum Oost	€ 1.000.000,00		+++		++
Stratenaanpak Lewenborg	€ 1.242.500,00		+++	+	+
Totaal	€ 6.814.500,00				

+ = 1 - 30 punten: een bijdrage / ++ = 30-50 punten: een aanzienlijke bijdrage / +++ = 50+ punten: hoofdbijdrage

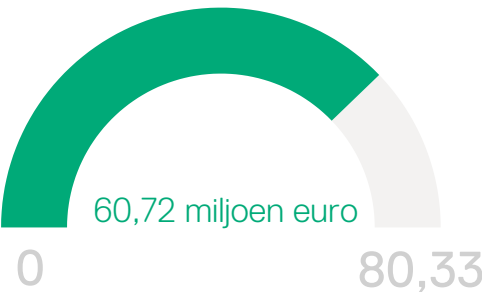
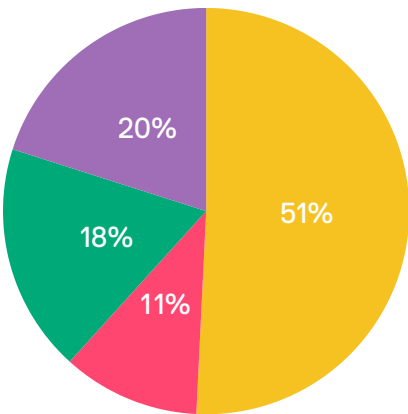
3.4 Gemeente Midden-Groningen

Bijdrage aan de ambities
per project

Economie Werken en leren Leefbaarheid Natuur en klimaat

Bijdrage aan de ambitie
per toegekende euro

Toegekend bedrag in relatie tot het
trekkingsrecht

Uitgegeven middelen

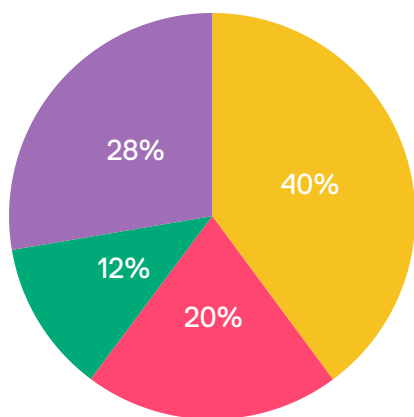
Tabel 12: Door het bestuur goedgekeurde projecten van gemeente Midden-Groningen in 2024

Projectnaam	Bedrag	Economie	Leefbaarheid	Natuur en klimaat	Werken en Leren
Midden-Groningen op de kaart, fase 2	€ 100.000,00	++	++	+	+
Totaal	€ 100.000,00				

+ = 1 - 30 punten: een bijdrage / ++ = 30-50 punten: een aanzienlijke bijdrage / +++ = 50+ punten: hoofdbijdrage

3.5 Gemeente Oldambt

Bijdrage aan de ambities
per project

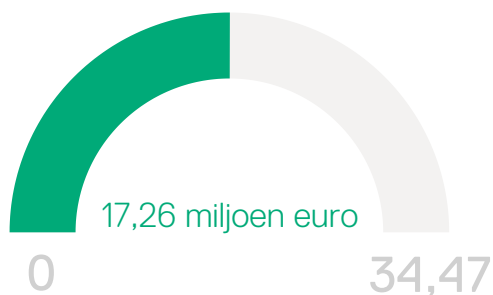
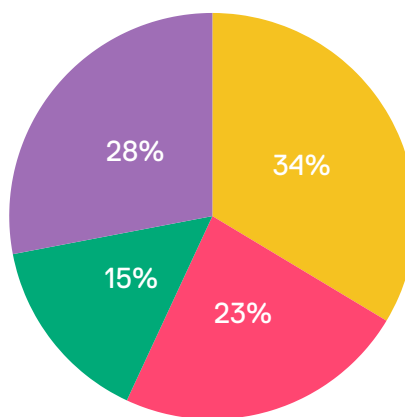
● Economie

● Werken en leren

● Leefbaarheid

● Natuur en klimaat

Bijdrage aan de ambitie
per toegekende euro

Toegekend bedrag in relatie tot het
trekkingsrecht

Uitgegeven middelen

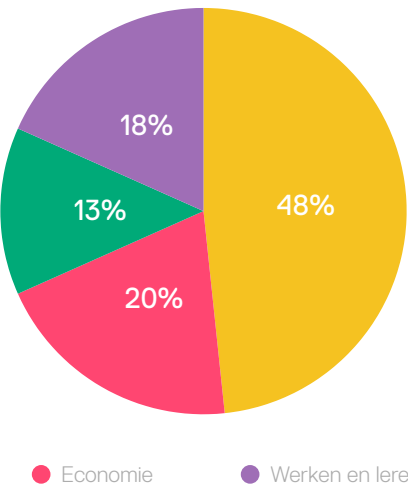
Tabel 13: Door het bestuur goedgekeurde projecten van gemeente Oldambt in 2024

Projectnaam	Bedrag	Economie	Leefbaarheid	Natuur en klimaat	Werken en Leren
Digitaal Centrum Oost-Groningen	€ 899.000,00	++	+		++
Totaal	€ 899.000,00				

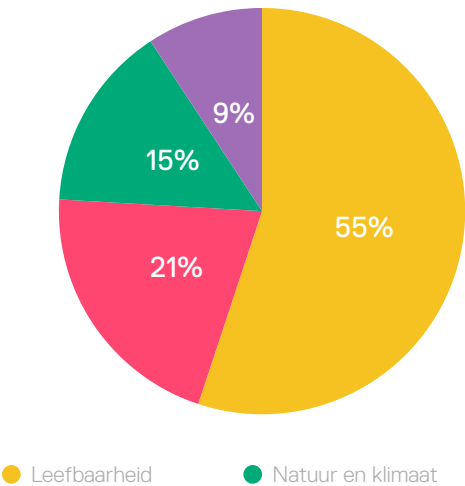
+ = 1 - 30 punten: een bijdrage / ++ = 30-50 punten: een aanzienlijke bijdrage / +++ = 50+ punten: hoofdbijdrage

3.6 Gemeente Westerkwartier

Bijdrage aan de ambities per project

Bijdrage aan de ambitie per toegekende euro

Toegekend bedrag in relatie tot het trekkingsrecht

Uitgegeven middelen

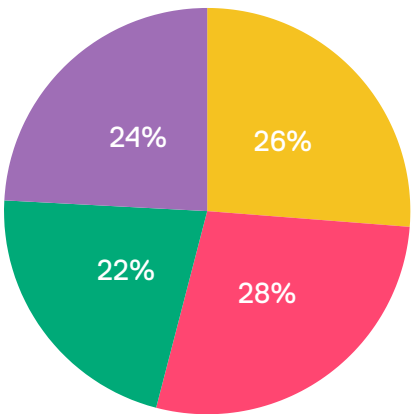
Tabel 14: Door het bestuur goedgekeurde projecten van gemeente Westerkwartier in 2024

Projectnaam	Bedrag	Economie	Leefbaarheid	Natuur en klimaat	Werken en Leren
Tijd voor Toekomst (westerkwartier)	€ 175.000,00	+	++	+	+++
Totaal	€ 175.000,00				

+ = 1 - 30 punten: een bijdrage / ++ = 30-50 punten: een aanzienlijke bijdrage / +++ = 50+ punten: hoofdbijdrage

3.7 Provincie Groningen

Bijdrage aan de ambities
per project

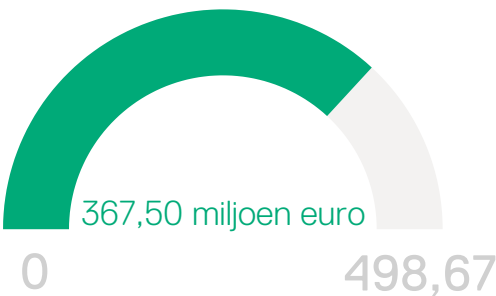
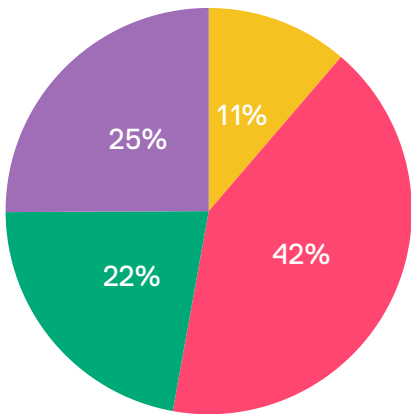
Economie

Werken en leren

Leefbaarheid

Natuur en klimaat

Bijdrage aan de ambitie
per toegekende euro

Toegekend bedrag in relatie tot het
trekkingsrecht

Uitgegeven middelen

Tabel 15: Door het bestuur goedgekeurde projecten van provincie Groningen in 2024

Projectnaam	Bedrag	Economie	Leefbaarheid	Natuur en klimaat	Werken en Leren
Proceskosten provincie Groningen	€ 598.666,53				
Proceskosten provinciaal programma 2024	€ 495.832,00				
Tijd voor Toekomst	€ 3.009.040,00	+	++	+	++
Mentaal Gezond Groningen	€ 4.097.008,09	+	++		++
Proeftuin digitaal toegankelijke zorg	€ 1.000.000,00	++	++	+	++
H2opper (Waterstofhub Delfzijl)	€ 1.010.326,00	+++	+	+	+
Uitvoeringsprogramma energie	€ 54.000.000,00	+++		++	+
Uitvoeringsprogramma Gezondheid	€ 75.933.677,00				
Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied	€ 22.125.000,00				
Uitvoeringsprogramma Onderwijs en Arbeidsmarkt	€ 34.900.000,00	++	+		+++
Totaal	€ 197.169.549,62				

+ = 1 - 30 punten: een bijdrage / ++ = 30-50 punten: een aanzienlijke bijdrage / +++ = 50+ punten: hoofdbijdrage

Colofon

Fotografie

Ronnie Zeemering
Marieke Kijk in de Vegte
Jacco van der Zwan
Pepijn van den Broeke

Teksten

Caroline Walenkamp
Leonie Kort
Medewerkers programmabureau

Ontwerp

Dizain

Opmaak

dit's grafisch ontwerp

Dit jaarverslag is opgesteld door het programmabureau en op 4 juli 2025 vastgesteld door het algemeen bestuur van Nationaal Programma Groningen met daarin vertegenwoordigers van het Rijk, provincie, gemeenten in het aardbevingsgebied en maatschappelijke organisaties.